

ਪਰਦੇਸ ਟਾਈਮਜ਼

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ (ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ)

VOL- 14 No. 353 August 12, 2020

ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

pardestimes

E-mail : info@pardestimes.com

ਰਣਜੀਤ ਕੌਰਲਾ ਐਮ.ਬੀ.ਏ. ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

Ph 510-938-7771

Ph 530-315-1020

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਚ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੱਕ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਭਾਰਤੀ ਸਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਗਿਆਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਲ 2015 ਵਿਚ ਸੁਣਾਏ ਅਪਣੇ ਹੀ ਇਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਸੂਖ ਕਰਦਿਆਂ ਸਾਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਹਿੰਦੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ (ਸੋਧ) ਐਕਟ 2005 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਸਟਿਸ ਅਰੂਣ ਮਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ

ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸਬੰਧਤ ਬਕਾਇਆ ਕੇਸਾਂ ਦਾ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਨ। ਜਸਟਿਸ ਐਸ. ਨਜ਼ੀਰ ਤੇ ਐਮ.ਆਰ.ਸਾਹ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲੀਅਤ ਵਾਲੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਐਕਟ 1956 ਦੀ ਧੀਆਂ 6 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਐਕਟ ਵਿਚ ਸੋਧ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜੰਮੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤੜਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਭਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਪਾਰਸੇਨਰ ਇਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਪਣੇ 121 ਸਫ਼ਿਅਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, 'ਕਿਉਂ ਜੋ ਕੋਪਾਰਸੇਨਰੀ ਦਾ ਹੱਕ ਜਨਮ ਕਰਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਲਿਹਾਜ਼ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਿਤਾ 9 ਸੰਤੰਬਰ 2005 ਨੂੰ ਜਿਉਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ।' ਸਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਜ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ 2015 ਵਿਚ ਸੁਣਾਏ ਅਪਣੇ ਹੀ ਇਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਦੋਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਤਹਿਤ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੱਕ 9 ਸੰਤੰਬਰ 2005 ਦੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਜਿਉਦੇ ਕੋਪਾਰਸੇਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਉਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ।

ਰੂਸ ਨੇ ਕਰੋਨਾ ਵੈਕਸੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀਤਾ ਦਾਅਵਾ ਬਣਨ ਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਕ ਦੇ ਦਾਇਰੇ 'ਚ ਆਈ ਇਹ ਦਵਾਈ

ਮਾਸਕੋ- ਰੂਸ ਦੇ ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਵਲਾਦੀਮੀਰ ਪੁਤਿਨ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੂਸ ਨੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਖਿਲਾਫ਼ ਪਹਿਲੀ ਵੈਕਸੀਨ 'ਸਪੁਤਨਿਕ ਤੇ' ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਕਰੋਨਾਵਾਈਰਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਵਾ ਇਸ ਮਹਾਮਾਰੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਮਜ਼ਬੂਤ ਰੋਗ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਧੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਵੈਕਸੀਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪੁਤਿਨ ਨੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਵਿਸ਼ਵ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਦਮ' ਦੱਸਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਬਹਿਸ ਛਿਡ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰੋਨਾਵਾਈਰਸ ਨਾਲ ਨਜਿਨਣ ਲਈ ਦਵਾਈ 'ਸਪੁਤਨਿਕ ਤੇ' ਬਾਜ਼ੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਮੋਹਰੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਆਕਸਫੋਰਡ ਸਟਰਜ਼ੈਸਾ, ਮੌਡੇਰਨਾ ਤੇ ਪਫਿਜ਼ਰ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਬਹਿਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਿਯਮ ਤਾਕ 'ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰੇ 'ਚ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵੈਕਸੀਨ ਦੇ ਟਰਾਇਲ 'ਚ ਕਈ ਸਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ

ਹਨ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ 'ਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਰੂਸ

ਵੈਕਸੀਨ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਰੂਸ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਮਿਖਾਈਲ ਮੁਰਾਸਕੋ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਵੈਕਸੀਨ ਗਮਲੀਆ ਰਿਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇੱਕਠਿਆਂ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਵੈਕਸੀਨ 'ਚ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੇ ਇੰਜੈਕਸ਼ਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਵਾਇਰਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਲਭਨ ਲਈ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰੋਗ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧੀ ਸਮਰੱਥਾ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਰਸੀਅਨ ਡਾਇਰੈਕਟ ਇਨਵੈਸਟਮੈਂਟ ਫੰਡ (ਆਰਡੀਆਈਐਫ) ਦੇ ਮੁਖੀ ਕਿਰਿਲ ਦਿਮਿਤਰੀਏਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 20 ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵੈਕਸੀਨ 'ਚ ਰੁਚੀ ਵਿਖਾਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਾਜ਼ੀਲ, ਭਾਰਤ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਦਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰੂਸ ਦੀ ਇਹ ਵੈਕਸੀਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਰੂਸ ਦੀ ਵੈਕਸੀਨ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਕ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਿਹਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸਕੱਤਰ ਅਲੈਕਸ ਅਜ਼ਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਵੈਕਸੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵੈਕਸੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਜ਼ਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤਾਇਵਾਨ ਦੇ ਦੌਰੇ ਮੌਕੇ ਏਬੀਸੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੂਸ ਵੱਲੋਂ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਪਹਿਲੀ ਵੈਕਸੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁਲਕ ਬਣਨ ਸਬੰਧੀ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਖਿਆਲ ਹੈ? ਇਸ ਸੁਆਲ ਦੇ ਜ਼ਾਅਬ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਵੈਕਸੀਨ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਸੱਧੇਸ਼ਟ ਅੰਕਰੇ ਹੋਣੇ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ 'ਅਪੋਸ਼ੇਨ' ਤੇ ਪੈਪ ਸਪੀਡ' ਮੁਹੱਿਮ ਤਹਿਤ ਛੇ ਵੈਕਸੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਚੱਲ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਕਾਉਂਸਲਰ ਕੇਲਜਾਨ ਕੌਨਵੇ ਨੇ ਰੂਸ ਵੱਲੋਂ ਕੋਵਿਡ-19 ਵੈਕਸੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਟੈਸਟਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਤੇ ਵੀ ਖਦਸ਼ਾ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ।

**ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਇਕ ਸਪਾਰਨ ਅਤੇ
ਗੁਪਤ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ 9 ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਰਵੇਖਣ ਹੈ**

**ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ**

**ਅੱਜ ਹੀ
ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ
ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੋ**

CaliforniaCensus.org

હાણ કાઢેં વિદ્યારથી કહી જા સવલગે અમરીકા

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ - ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ 'ਚੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਪਰ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਾਲਡ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾ ਸਾਲ ਅੰਡਰ ਗਰੈਜੁਏਟ, ਗਰੈਜੁਏਟ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਕਲਾਸਾਂ 'ਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆਨਲਾਈਨ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਲਾਸਾਂ

'ਚਾਖਲਾ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ
ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵੀਜ਼ਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ
ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ
ਛੁੱਟੀਆਂ ਉਪਰੰਤ ਵਾਪਸ ਅਮਰੀਕਾ ਆ
ਸਕਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਆਨਲਾਈਨ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰੈਸ਼ਕਸ ਕਰ
ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਕਲਾਜ਼ਾਂ ਤੇ ਸੰਘੀ ਸਰਕਾਰ
ਵਿਚਾਲੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ
ਮੁੜੋ 'ਤੇ ਪਏ ਰੱਫਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਰੰਪ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿ-
ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਮਾਝੇ 'ਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ੁਰਾਬ ਦਾ ਕਹਿਰ: 1 ਲੀਟਰ ਅਲਕੋਹਲ 'ਚ 20 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਟਾਂਗਰਾ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਮੁੱਛਲ ਵਿਚ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸਰਾਬ ਪੀਣ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ। 114 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੌਤਾਂ ਨੇ ਸਿਥੇ ਗਹਿਰਾ ਸਦਮਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕਾਂਚਬਾਰ 'ਤੇ ਨੱਬ ਪਾਉਣ ਦੇ ਬੜੇ ਵਾਅਦੇ ਅਤੇ ਦਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸੰਭਾਲਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਹ ਵੀ ਹੁਣ ਬੇਵੱਸ ਹੋਏ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ

ਸੈਕੜੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਬਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੇਕਰ ਇਹ ਧੰਦੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਕਸਰ ਸਥਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਵਧ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਮੁਸਕਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਅਜਾਈ ਜਾ ਸਕਿਆਂ ਹਨ। ਅਜ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਰਾਬ ਅਤੇ 'ਚਿੰਦੇ' ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਪਿੰਡਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਅਤੇ ਗਲੀਆਂ ਮੁੱਹਲਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦਰਿਆਈ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰ ਬਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਰਾਬ ਦਾ ਪੰਦਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨੇਤੇ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਇਹ ਸਰਾਬ

ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਇਹ
ਜਾਹਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁੱਖੀ ਜਾਨਾਂ ਨਾਲ
ਖੇਡਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਬਣੁਣ ਲਈ
ਦਰਿਆ ਦਾ ਗੰਦਾ ਤੇ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਪਾਣੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਉਸ ਵਿਚ ਗੁੜ, ਸੀਰਾ, ਗਾਚੀ, ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ, ਚੂਨਾ ਅਤੇ
ਕਲੀ ਆਦਿ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਿਹਤ ਲਈ
ਕਿੰਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਰਾਜਾ ਸਹਿਜੇ ਲਗਾਇਆ
ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਲਕੋਹਲ ਤੋਂ ਵੀ ਦੇਸੀ
ਸ਼ਰਾਬ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਲੀਟਰ ਅਲਕੋਹਲ
ਵਿਚ 20 ਲੀਟਰ ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
ਮੱਝਾਂ, ਗਾਵਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਦੱਧ ਲੈਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ

ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਉਪਰ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਆਨਲਾਈਨ ਪੜਾਈ ਕਰਵਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰੰਤੁ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਚੱਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਉਪਰੰਤ ਟਰੰਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਇਹ ਆਏਸ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਨਵੇਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਆਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਆਨਲਾਈਨ ਪੜਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਲਾਸਾਂ ਵੀ ਲਗਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਣਾ।

ਹੁਣ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਤੇ ਕੈਸਟਨ ਅਮਰਿਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੰਗ ਫਲਸੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ - ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਰਾਜ ਸਤਾ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਲੇਸ਼ ਦਰਮਿਆਨ ਰਾਜ ਸਤਾ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤਲਖੀ ਭਰੇ ਤੇਵਰ ਦਿਖਾਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੇ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 90 ਫਿਸਦੀ ਵਿਧਾਇਕ ਮੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੌਲ ਜਾਖਤ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਵਿਧਾਇਕ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਥਰ 'ਚ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ ਪਰ ਸੱਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਧਾਇਕ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਨਾਰੱਝ ਹਨ। ਵਿਧਾਇਕ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਤੇ ਜਾਖਤ ਦੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਲੀਡਰਸਿਪ ਜਾਰੀ ਕਰੋ। 'ਜਾਗਰਣ' ਨਾਲ ਗੁੱਲਾਖਾਤ

ਦੋਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ
ਛੇਤੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ
ਜਾਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ
ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ
ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਕ-
ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਬੁਲਾ ਕੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੀਤਾ ਸੁਣਨੀ
ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਨਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ
ਜਾਵੇ। ਨਾ ਸਬਾ ਇੰਚਾਰਜ ਤੋਂ ਨਾ ਹੀ ਸਥਾ ਪਧਾਰਨੂੰ। ਉਨ੍ਹਾਂ

A portrait of a man with a beard and mustache, wearing a bright green turban and dark sunglasses. He is looking towards the right of the frame with a slight smile. The background is blurred greenery.

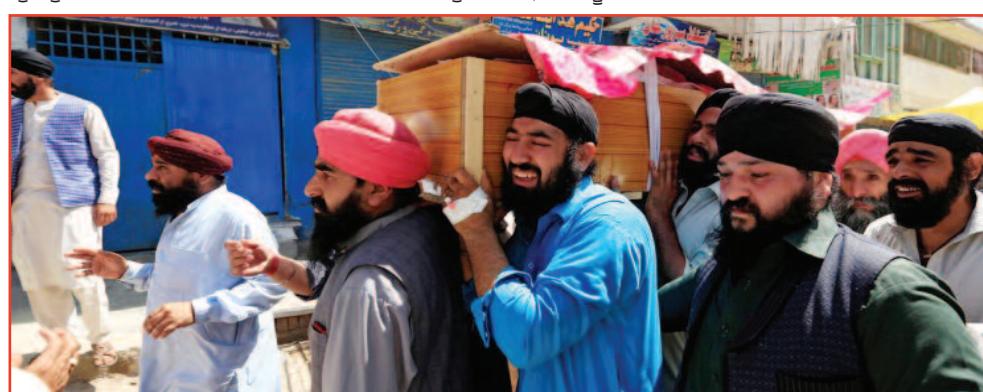
ਇਕ ਦੀ ਪਿਠ 'ਤੇ 'ਬਾਪੀ' ਮਾਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਫ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਕੰਡੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਰਮਿਆਨ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇ ਕੈਪਟਨ ਨੂੰ 'ਬਾਪੀ' ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ 2022 ਤਕ ਗੋਮ ਓਵਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਮੈਂ ਕੈਪਟਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਲੜਾਂਗਾ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਜਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਪ੍ਰਤਿ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਤੇ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸੀਬੀਆਈ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਸਬੰਧੀ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਲਡਾਈ ਚਰਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ।

ਅੰਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਦਿਲ-ਕੰਬਾਊ ਦਾਸਤਾਨ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਰਹਿੰਦੇ ਲੱਖਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੁਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸੈਂਕਡਿਆਂ 'ਚ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। 25 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਓਰਾ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਇਸਲਾਮਿਕ ਸਟੇਟ ਦੇ ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ 27 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਤਿਲ੍ਹੜੀ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ।

ਸਲਮੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ
ਗਰੁੰਡਾਵਾ ਸਾਨਿਬੁ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਸਚਦੇਵਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਲਿਬਾਨ ਅੱਡਵਾਚੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਗਵਾ ਕੀ ਲਵ

ਹੀ ਛੋਟੀ ਲੜਕੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ 25 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹਰਿ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਛੋਟੀ ਲੜਕੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਟਾਂ ਲਗੀਆਂ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀ 11 ਅਕਤੂਬਰੀ ਸ਼ੰਖ ਵਿਥੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕਾਮੀ ਕਾਰਚੂ ਤੋਂ ਦਿੱਤੀ

ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਾਬਾਲਿਗ ਸਲਮੀਤ ਕੌਰ
ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰਕੇ ਜਬਰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ
ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਕਾਹ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਰਦ ਭਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿਹਾ
ਅਤਾਗਿਆਂ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਇਸ ਰੰਗ ਬਾਜ਼ ਦੇ

ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਦ ਕਸ਼ਟਾਂ 'ਚੋ ਗੁਜਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੰਧਕ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਉਸ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਭਾਰਤ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗੇ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੁਣ ਸਿਰਫ 600 ਸਿੱਖ ਹੀ ਬਚੇ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਪਰਤ ਲਈ ਅਰਜੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉੱਥੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋ ਕੁਝ ਇਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 25 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਡੱਕੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਥੁੱਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੋਂ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਧਮਕੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਕਬੂਲ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਰੜਦਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਉਧਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬਚ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਤਿਥੇ ਨਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਨਰ ਪੁੱਛੇ ਗਏ।

The image is a horizontal banner for the Law Office of Nirwan & Associates. On the left, there's a photograph of a wooden gavel and a set of scales of justice. To the right of the gavel is a portrait of a man with dark hair and a beard, identified as Jagdip S. Nirwan Esq. The background is orange. At the top left, the text "Law Office of NIRWAN & ASSOCIATES" is displayed in large, bold, white and yellow letters. Below the firm name is the website "www.Nirwanlaw.com". In the center, under the heading "BUSINESS INC.", there is a list of services: Incorporation, Articles of Incorp, Dissolution, and 501© Non-Profit. To the right, there are two columns of legal services. The first column under "IMMIGRATION LAW" lists: Adjustment, Citizenship, Employment, Appeals-IJ, Family & Finance Visa, Board/Federal Ct, Labor Certification, Investor Visas, Removal & Deportation Defense. The second column under "TAX LAW" lists: Waivers, Asylum, H-1B, VAWA, VA, Appeals, Tax Preparation, Audits, Tax Court Rep, IRS/EDD/FTB Representation, 'Personal & Business', Income Tax Filing, and 1040/1020.

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਕਰੋਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ

ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਤੋਂ ਫੈਲੀ ਮਹਾਮਾਰੀ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਅਸਰ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੌਦੀ ਨੇ ਇਹ ਦਰਸਤ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਵੱਧ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਸੂਬੇ ਕਰੋਨਾ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਜਿੱਤ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਗੌੰਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਸਿਹਤ ਵਾਂਗੇ ਦੀ ਹਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਰੁੱਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਧੀਕ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਕਰਨਾਟਕ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਪੰਜਾਬ, ਬਿਹਾਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਰੋਨਾ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮਾਮਲੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ ਸਰਗਰਮ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ 80 ਫੀਸਦੀ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹਾਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਟੈਸਟਿੰਗ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੰਮ ਤਰਜੀਹੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਸਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਦੌੜ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਟੈਸਟਿੰਗ ਲਗਾਤਾਰ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਕੇ ਹਰ ਦਿਨ ਲਗਪਗ ਸੱਤ ਲੱਖ ਤਕ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਵੱਧ ਜਨਸੰਖਿਆ ਘਣਤਾ ਵਾਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੱਧ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਠਿਨਾਈ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗਣ ਪਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਕਿ ਟੈਸਟਿੰਗ ਹੋਰ ਵਧੇ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹੀ ਉਹ ਉਪਾਅ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਲਗਮ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਾਅ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਾਰਗਰ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਆਮ ਲੋਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇਣਗੇ। ਇਹ ਚਿੱਤਾਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ ਫੈਲਦੀ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤਮਾਮ ਲੋਕ ਮਾਸਕ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦੂਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਨੁੱਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਪਰਾਧਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਇਸ ਤੋਂ ਖਰਾਬ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੌਕਸੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਰਗਰ ਵੈਕਸੀਨ ਕੱਢੇ ਆਵੇਗੀ। ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਸਕ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਦੂਰੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਖਰ ਮਾਸਕ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਲ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦੂਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਰਜੀਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ? ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਗਰਿਕ ਕਰਤਵ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨੂੰ ਜਲਦ ਹੀ ਕਾਬੂ ਕਰ ਕੇ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਚਾਡ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਅੰਭੜ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਜਨਤਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਖੁਦ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰੱਖਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਵਾਂਗੇ।

-ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ

Balbir Singh M.A.

Editor in Chief & Publisher

e-mail: bsma54@gmail.com

Tel : 510-938-7771, Ph : 510-516-3536

36415 RUSCHIN DR. NEWARK, CA 94560

Pardes Times (2nd office)

Ranjit Kandola ,Managing Editor

530-315-1020, email-Kandola@macloans.net

Buta Ram Joshi Staff Reporter, Fresno 559-803-0055

RAJ BUDWAL

MEDIA PARTNER / REPRESENTATIVE

8350202@gmail.com 408-835-0202

Web designed www.pardestimes.com

by Aman Bansil 510-589-2245

The Pardes Times And People Associated With It Are Not Responsible For Any Claims Made By The Advertisers And Don't Endorse Any Product Or Services Advertised In The Pardes Times. Please Consult Your Attorney Before Buying/Hiring Contracting Through The Ads Published In The News Paper. The Pardes Times Is In Business Of Selling Spaces And Claims Made By Advertisers Are Not Tested/Confirmed By An Independent Source.

ਸਾਨ੍ਹੀ ਕਤਲ ਨਾ ਕਰੋ ਦੇਸਤੇ..

ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘ

ਪਦਾਰਸ਼ਵਾਦੀ ਯੂਗ 'ਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਪੈਸੇ ਦੀ ਭੱਜਦੋੜ ਵਿਚ ਧੜਾਧੜ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਅੰਬਰੀ ਪੀਂਘ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹੀਂ ਹੀ ਤੇਜ਼-ਗਤੀ ਨਾਲ ਸਭ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੋਵਿਡ-19 ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੇ ਜੀਵਨ-ਸੈਲੀ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਹੋਰੇਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਰੋਨਾ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਗ੍ਰਸਤਾਂ ਅਤੇ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਥੇ ਹੀ ਹਵਾ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਵੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਜਲ, ਹਵਾ, ਭੂਮੀ, ਕਿਤੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿਮਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਥੰਹਾਂ, ਕਿਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਅਤੇ ਪੋਲੀਥੈਨ ਦੇ ਖਿਲਰੇ ਬੈਲੇ, ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਕਿਤੇ ਆਵਾਜ਼, ਕਿਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ, ਕਿਧਰੇ ਗਾਜ਼ਰ-ਬੂਟੀ (ਪਾਰਬੀਨੀਅਮ/ ਕਾਂਗਰਸ ਗਰਾਸ) ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜ਼ਰਾ ਸੋਚੋ! ਸਾਡੇ ਪੁਰਵਜਾਂ ਨੇ ਰੁੱਖਾਂ ਵੱਡੀ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹੋਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਜੀਵਵਤ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਬਤਾ ਅੰਖਾ ਸੀ। ਬੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਜਾਨ ਸੀਡ ਨੇ ਜੰਗਲਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਧੋਣ ਦੁਲਡੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਠਿਨਾਈ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗਣ ਪਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਕਿ ਟੈਸਟਿੰਗ ਹੋਰ ਵਧੇ। ਦਰਅਸਲ, ਇਹੀ ਉਹ ਉਪਾਅ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਕਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਲਗਮ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਾਅ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਾਰਗਰ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਆਮ ਲੋਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇਣਗੇ। ਇਹ ਚਿੱਤਾਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਇਨਫੈਕਸ਼ਨ ਫੈਲਦੀ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤਮਾਮ ਲੋਕ ਮਾਸਕ ਲਗਾਉਣ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦੂਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਨੁੱਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਪਰਾਧਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਇਸ ਤੋਂ ਖਰਾਬ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੌਕਸੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਰਗਰ ਵੈਕਸੀਨ ਕੱਢੇ ਆਵੇਗੀ। ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਸਕ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਦੂਰੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਖਰ ਮਾਸਕ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਲ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦੂਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਫ਼-ਸਫ਼ਾਈ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੋਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਨੁੱਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਅਪਰਾਧਕ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਇਸ ਤੋਂ ਖਰਾਬ ਗੱਲ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਚੌਕਸੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਰਗਰ ਵੈਕਸੀਨ ਕੱਢੇ ਆਵੇਗੀ। ਜਨਤਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਸਕ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਰੀਰਕ ਦੂਰੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਖਰ ਮਾਸਕ ਦਾ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਲ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਦੂਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦ

ਚੀਨੀ ਜ਼ਲਮਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਉਬੀਗਰ ਮਸਲਮਾਨ

ਚੀਨ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਉਭਰਦੀ ਮਹਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਨ 1949 ਵਿਚ ਮਾਓ ਜ਼ੀ ਤੁੰਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਇਨਕਲਾਬ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੇ ਲਗਤਾਰ ਅੱਖਾਂ ਚੁਧਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਤਰੱਕੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨਵਾਇਆ। ਅਕਸਰ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਪ੍ਰੇਮ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਇਕਜੱਤਤਾ ਅਤੇ ਨਿੱਖੀ ਸਾਡਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਚੀਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਅੰਦਰ ਪੱਟਾ ਗਿਣਤੀਆਂ, ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਬਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਲਮਾਨਾ ਹਮਲਾਵਰ
ਵਰਤਾਰੇ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਬਦਨਾਮੀ,
ਗੈਰ-ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਚੀਨ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ
ਵਿਚਾਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਲੇਬਰ
ਕੌਪਾਂ, ਦੁਰ-ਦਰਜ ਦੇ ਤਸੀਹਾ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਲਮ ਦਾ
ਸਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੀਨੀ ਸਾਸਕਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਕੀ ਵਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਉਸ ਬਾਰੇ
ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਨੂੰ ਕੰਨੋ-ਕੰਨ ਖ਼ਬਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਅਜਕੀਏ
ਵਿਗਿਆਨਕ ਤਕਨੀਕ ਅੱਗੇ ਅਕਸਰ ਉਹ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ
ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਮਹਾਮਾਰੀ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ-
2019 ਜੋ ਇਸੇ ਖਲਨਾਇਕ ਚੀਨ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ
ਇਹ ਕਾਰਨਾਮਾ ਪੂਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਤੋਂ ਲੁਕਾਉਣ ਦਾ ਗੁਨਾਹ
ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਪਰਦਾਫਾਸ ਹੋਣੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਿਆ।
ਅੱਜ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਤਸਵੀਰਾਂ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ
ਕਿ ਚੀਨ ਦੇ ਸਿਨਜਿਆਂਗ ਸਥਾਂ 'ਚ ਵੱਸਦੇ ਉਈਗਰ
ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਅਣ-ਮਨੁਖੀ ਜ਼ਲਮ ਚਾਹੇ
ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਅੰਦਰ ਚੀਨ ਦੇ ਜ਼ਲਮਾਂ ਦਾ
ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।
ਤਾਇਵਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਚ
ਮਿਲਾਉਣ ਦੇ ਮਨਸ਼ਬਿਆਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੋਤ ਜਵਾਬ ਦੇ
ਹਨ। ਲੱਦਾਖ ਅੱਡੇ ਉਤੇਰੀ-ਪੁਰਬੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ
ਸਰਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਾਰਵਾਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਦਾ ਜਵਾਬ
ਭਾਰਤੀ ਛੋਜਾਂ ਇੰਟ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪੱਥਰ' ਰਾਹੀਂ ਦੇ ਕੇ ਉਸ
ਦਾ ਨੱਕ ਵਿਚ ਦਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਕ ਕਰੋੜ 21
ਲੱਖ ਦੇ ਲਗਭਗ ਉਈਗਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਸੀਹਾ ਕੈਪਾਂ ਵਿਚਾ
ਘਿਰੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਤਸੱਦੂਦ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਈਗਰ
ਸੱਭਿਆਤਾ ਦਾ ਝੁਗਾ-ਖੋਜ ਮਿਟਾਉਣਾ ਜਾਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ
ਚੀਨੀ ਤਾਸਟਰਪੜੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਿਂਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਪਨਾ ਹੈ।

ਚਲਿਆ ਉਸਤਾਦਿਆਂ ਕਾ ਜਾਗਰੂਣ ਵੇਖਿ ਸੁਧਾਰੋ।
ਕਾਸ਼ਗਾਰ ਅਤੇ ਹੋਤਾਨ ਸਹਿਰ 'ਚ ਮਸਜਿਦਾਂ,
ਘਰ, ਯਾਦਗਾਰਾਂ ਦੱਹਿ-ਫੇਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ।
ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰ ਕੇ ਔਰਤਾਂ ਲਈ ਪੁੰਡ ਕੱਢਣ,
ਪਰਦੇ ਅਤੇ ਬੁਰਕੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਆਇਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।
ਆਦਮੀ ਲਈ ਦਾਹਤੀ ਰੱਖਣਾ, ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਮਾਜ਼
ਪੜ੍ਹਨਾ, ਰਹਾਜਾਨ ਮਹੀਨੇ ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਐਲਾਨਿਆ

गिआ है। उटीगर भास्त्रा अडे मॅठिआचार 'ते पार्बदीआं लगाईआं गईआं हन। पुलिस वैलें घरं दी उलसी लटी जांसी है तां कि यारमिक कॅटउवाद दे चिन्हों दा खातमा कीडा जा सके। इस कारज 'ते अमल लटी बहुत ही भैडा विअकडी चैन कुआन गुआणि, उटीगर पूँत दी कमिउनिस्ट पारटी दा मक्कंडर निकुज वीडा गिआ है। जबरी लेबर, बंडिआं दी परिवार नाले अलहिदरी अडे उटीगर आबादी विच वैडी कॉटी यकीनी ब्राण्डी गई है। मिनिजिआंग पूँत 'ते चीनी कमिउनिस्ट सामन ने सेन 1949 विच अडे हिंसा बंद ना होइ रैखण वाले 6 उटीगर 2013 विच पुलिस गोंडा मारे गए। गुंमों प्रमाणन दीआं इमार नूँ चाक हमलिआं नाले दे असले अडे बारुद नाल धमाके कारन कैश विच पुलिस स्टेसन लेक मारे गए। सउंदे

ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰਬੀ ਤੁਰਕਮਤਾਨ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਜੋਨ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੇਲ, ਖਿੱਚ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭੇਂਡਾਰ ਹਨ। ਕਪਾਹ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੈਸ਼ਨ ਸਨਾਤ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਰਾਜ ਦੀ ਹੱਦ 8 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰੂਸ, ਭਾਰਤ, ਮੰਗੋਲੀਆ, ਕਜ਼ਾਕਿਸਤਾਨ, ਕਿਰਗਿਜ਼ਸਤਾਨ, ਤਜ਼ਾਕਿਸਤਾਨ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਚੀਨ ਨੇ ਅਕਸਾਈ ਚਿੰਨ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਹੇਠ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਉਰੁਮਚੀ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਇਸ ਸੂਬੇ ਦੇ ਉਈਰਿਗ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਜ਼ਾਦੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਸੰਨ 2013-14 'ਚ ਉਈਰਿਗਰਾਂ ਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖਾਤਰ ਚੀਨੀ ਇਲਕਿਆਂ 'ਤੇ ਤਾਬਤਤੇਰ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਸੰਨ 2009 ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਭੜਕੇ ਕੱਟਲਵਾਰੀ ਦੰਗਿਆਂ ਵਿਚ 200 ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ।

ਚੀਨੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪੁਰ ਦੰਗੇ, ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲੇ

ਅਤੇ ਹਿੰਸਾ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋਈ। ਸੰਨ 2012 ਵਿਚ ਜਹਾਦ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ 6 ਉਦੀਗਰਾਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਸੰਨ 2013 ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਗੋਲੀ ਨਾਲ 27 ਲੋਕ ਸਨਸੈਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਉਦੀਗਰਾਂ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਹਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਨ 2014 ਵਿਚ ਦੋ ਅਸਲੇ ਅਤੇ ਬਾਰੂੰਦ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਉਂ ਨਾਲ ਧਮਾਕੇ ਕਾਰਨ ਕਈ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਜੁਲਾਈ 2015 ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ 9 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਸੱਤਬਰ ਵਿਚ ਲੰਟਾਈ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆ

ਤਣਾ ਅ
ਕਰੋਨਿਕ
ਸਿਕਾਰ
ਕੋਈ ਵੀ
ਅਸਮਰੱਥ
ਹਨ। ਸੰਤ
ਨਾਰਵੇ
ਊਈਗਰ
ਨੂੰ ਨੋਬਲ
ਦੇਣ ਕਾਰ

ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਐਂਡਰੀਅਨ ਜੋਨਜ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਉਈਗਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਅਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਸਬੰਦੀ, ਦਵਾਈਆਂ, ਟੀਕਿਆਂ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਚੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਲੰਗ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੰਨ 2017 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਪਹਿਲ 'ਤੇ ਯੂਐਨ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕੌਸਲ ਨੇ ਉਈਗਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ 'ਤੇ 22 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਚਾਰ ਦਿਨ ਬਾਅਦ 37 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਚੀਨ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਇਸ ਕੌਸਲ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੀਨ ਅੰਦਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ 'ਚ ਸਿਨਜ਼ਿਆਂਗ ਇਕ ਪ੍ਰਾਂਤ ਨਹੀਂ, ਚੀਨੀ ਬਸਤੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ ਚੱਪ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ 60 ਬਿਲੀਅਨ ਦੇ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ 20 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਾ ਰੱਖੋ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਮਲੇਸੀਆ ਨੇ ਚੀਨ ਵੱਲੋਂ 20 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਮਝੌਤੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਏ ਉਈਗਰ ਵਾਪਸ ਕਰਨੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਬੈਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਈਗਰਾਂ 'ਤੇ ਤਸੱਦੂਦ ਦੀਆਂ ਹਮਾਇਤੀ ਹਨ। ਯੂਐਨ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਹੋਰ 30 ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਚੀਨ ਦੀ ਉਈਗਰਾਂ 'ਤੇ ਅਣ-ਮਨੁੱਖੀ ਤਸੱਦੂਦ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਜੁਰਪੀ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਅੱਗੇ ਆਏ ਹਨ।
 ਚੀਨ ਦੇ 21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਐਸੇ ਅਣ-ਮਨੁੱਖੀ ਤਸ਼ਵਾਦ 'ਤੇ
 ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਕੇਂਮਾਂਤਰੀ ਬਰਾਦਰੀ ਨੂੰ ਇਕਜੱਟ
 ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਿਨਕਿਆਂਗ ਤੋਂ ਹਾਂਗਕਾਂਗ,

ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ 'ਰੀ-ਐਜੁਕੇਸ਼ਨ' ਦੇ ਨਕਾਬ ਹੋਣ ਤਾਮੀਰ ਲੇਬਰ ਕੈਪਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ
21ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਿਕ
ਕੌਮੀ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ, ਭਾਸ਼ਾਈ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਫ਼ਾਏ ਵਿਚੁੰਭੇ
ਗੁਆਂਢੀ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲ੍ਹਦ ਨਹ
ਕੀਤੀ ਸਿਵਾਏ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਦੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ 94 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
ਉਈਗੁਰ ਤੇ ਤੁਰਕਿਕ ਮਾਨਸਿਕ, ਸਰੀਰਕ, ਬਕਾਵਟ

ਆਸ਼ਾਦ ਭਾਰਤ 'ਚ ਲਾਹੌਰ ਅਮ ਆਦਮੀ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਚਿੱਤਕਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਵਾਕ ਸੀ 'ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ'। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਪੱਖਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਜਾਂ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਜਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹੇ, ਦੂਰ ਸਾਗਰ ਦੇ ਕੰਡੇ ਸਥਿਤ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਦੁਰਗਮ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੇਟੀਆਂ ਦੇ 'ਤੇ ਵਸੇ ਲੋਕਾਂ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ, ਚੋਟੀ, ਸਮਾਨਤਾ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਆਈ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਨੀਤੀ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੁਣਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਰ ਕੌਝੀ ਸੱਚਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਬੰਦਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੇਚਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੜ੍ਹ ਵਿਚ ਰੁਝੁਨਾ ਤੇ ਉਜੜਨਾ, ਗਰਮੀ ਜਾਂ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਮਰਨਾ, ਸਸਤੇ ਰਸ਼ਨ ਦੀ ਉਸੀਦ ਵਿਚ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਕਤਰਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿਣਾ, ਝਿੜਕਾਂ ਖਾਣਾ, ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ-ਕਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਨਾ ਮਿਲਣਾ। ਇਹ ਸਭ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਸਮਝ ਲਈਆਂ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨ ਇਸ ਲਈ ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਹੋ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸਮਤਵਾਦੀ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਹਰ ਮੁਸੀਬਤ, ਸੋਸਣ, ਤੁਸਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਸਮਝ ਕੇ ਸਹਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਦਵਾਈ ਦੇ ਮਰਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਤਾਂ ਸਵਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਪੇਟ ਭੁੱਖਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਵੀਂਹੀ ਕਰੋਤ ਲੋਕ ਭੁੱਖੇ ਸੌਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕਤੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜੀਂ ਕਰੋਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਰਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ 80 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਅਜੇ ਵੀ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਲਈ ਮੁਬਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਬੁਹਮਪੁੱਤਰ ਨਦੀ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਹੜ੍ਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਹੜ੍ਹ ਕਹਿਰ ਢਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਬੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਹੜ੍ਹ ਕਹਿਰ

ਢਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੜ੍ਹ ਆਵੇਗਾ
ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਮੌਸਮ ਥੀਤ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਟੁੱਟੇ ਮਨ-ਤਨ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ
ਆਪਣੇ ਪੱਕੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸਰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹੀਨਿਆਂ
ਤਕ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਡੀਆਂ
ਰਗਤਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਦੇਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ ਕਿ ਕਥ ਅਜਿਹਾ ਪੰਥੰਦ

कीड़ा जावे कि आगामी सालं विच लेकं नुं उकलीदू
 ना सहिणी पहवे। आकास तं बिजली डिंगी, इह क
 दरडी पूकेप है। उत्तरार्ध विच जमीन यसण अडे
 पहाड़ां दे खिसकण नाल जे उबाही होई उस द
 पूरव-अनुमान नहीं सी लगाइਆ जा सकदा पर फिर
 ही इस दे लई सामन-प्रसामन नुं इना तं करन
 ही चाहीदा है कि जिथे कुरदरडी पूकेप हर साल हुंदे
 हन, उच्चे लेकं नुं हटा के सही सधानं 'ते वसाइआ
 जावे। अजिहा कदे नहीं हुंदा। मरन वालिअं लई
 पंज-पंज लंख रुपए दे चैक लै के सरकारां पूँजीआ
 हन जिवें केई बहउ वँडी रकम दिंती जा रही हो—

ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਰਖਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ 1
ਸਾਲਾ ਬਾਲਕ ਅਗਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਦੋਂ ਵੱ
ਡਿੱਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈਕ ਲੈ ਕੇ ਪੁੱਜਦਾ

है। इह तां ज़म्मां' ते लूं कुँकूं वाली ग़ैल होई।
 हुण ग़ैल हडूं दी होवे तां असाम विच इन
 वार चाली ल़ंख लोक हडूं दी लपेट विच आ के बेघर
 हो चुँके हन। सरकारी रिपोर्ट मुठाब्रक बिहार विच

ਨਹੀਂ ਕਿ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਤੇ ਬਾਬੁਅਸ਼ਾਨ
ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਫ਼ਟ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ
ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ
ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ, ਸੁਰੱਖਿਆ
ਬਾਵਜੂਦ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ, ਸਰਕਾਰ
ਵੱਲੋਂ ਰੋਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ, ਪਰ ਸਵਾਰ
ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮਸੀਬਤ ਹਰ ਸਾਲ
ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਣ

ਇਲਾਜ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਬ੍ਰਾਹਮਪੁਤਾ
 ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦੇ, ਕੋਸੀ ਨਦੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਂਝੀ
 ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਥੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੇ
 ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਹੜ੍ਹ ਪੀੜਤ, ਕੋਨੇਂਹਾ ਪੀੜਤ ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ
 ਲਈ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਹਨ ਜਿਥੇ ਬੌਡੀ ਜਿਗੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋ
 ਬਣ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਭਰ
 ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਟਾਫ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਪਾਣੀ
 ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰੋਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰਪਾਈਆਂ ਪਾਣੀ
 ਵਿਚ ਢੁੱਬੀਆਂ ਹਨ। ਕਿੰਨੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਗ੍ਰਾਹੀ:
 ਆਦਮੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ
 ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀ ਜੋ ਬਿਹਾਰ ਦਾ ਦਿਸ਼ ਦੇਖਿਆ, ਉਹ ਮੰਜ਼ੂਰ

ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲ

ਲਕਸਮੀਕਾਂਤਾ ਚਾਵਲਾ

A close-up portrait of an elderly woman with dark hair, wearing a red and white patterned shawl over a blue top. She is looking slightly to her right with a neutral expression. The background is plain.

ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੋਟ ਲੈ ਕੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇੰਨੇ ਦੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦੀਆਂ। ਕੋਈ ਵੀਆਈਪੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਅਕਤੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਏਸ਼ ਤਕ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਿੱਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੀਬੀਆਈ ਤਕ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਅੱਜ ਤਕ ਪੂਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਲੋਕ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਤਸ਼ਦਦ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਾਰਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂ ਜੋਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਕਾਰਨ ਮਰ ਗਏ, ਮਾਰੇ ਗਏ, ਫੰਦੇ ਤੇ ਲਟਕ ਗਏ ਜਾਂ ਲਟਕਾਏ ਗਏ, ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਹੁੰਦੀ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੋਗਲੁਆਂ ਤੋਂ ਮਿਟੀ ਝਾੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਰਾਬ ਨੋ ਅਨੇਕਾਂ ਜਾਨਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਖਾਸ ਆਦਮੀ ਅਮੀਰ ਬਣਨ ਲਈ ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਬ ਸਰਾਬ ਪਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਲੀ ਦੋਸ਼ੀ ਤਾਂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਪਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸਰਾਬ (ਬਾਕੀ ਸਫ਼ਾ 22 'ਤੇ)

ਚੱਲ ਖੁੱਤ ਮਾਮਿਆਂ ਦੇ ਚੱਲੀਏ

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੇਰੀ 'ਮਾ' ਦੇ ਮੰਗੋਂ ਇਹ ਸਬਦ ਨਿਕਲਣੇ ਕਿ 'ਚੱਲ ਖੁੱਤ ਮਾਮਿਆਂ ਦੇ ਚੱਲੀਏ' ਇੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਣੀ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਿਅਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਗਿੱਠ ਉਪਰ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ਨਸੀਬ ਜਗ੍ਹਾ, ਘਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਦੀ ਵੀ ਇੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਿਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਿੰਨੀ 'ਨਾਨਕੇ' ਦੇ।

ਉਹ ਲੋਕ ਕਿੰਨੇ ਖੁਸ਼ਨਸੀਬ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਛੁੱਧਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾਪਣ, ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੇ ਰੱਜ ਕੇ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਇਕ ਸਬਦ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਵਿਚ ਦੋ ਮਾਵਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ। ਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਸਬਦ ਵਿਚ ਦੋ ਵਾਰੀ 'ਮ' ਸਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਖੁਸ਼ੀ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਿਸਤਾ ਹੋਵੇ।

ਮੇਰੇ ਨਾਨਕੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਇਕ ਨਿਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਬਾਠ ਵਿਚ ਹਨ। ਮਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸ. ਤਾਰ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਾਵਾਨੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਿਆ, ਅਕਸਰ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਵਿਚ ਜੀ. ਐਮ. ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸ. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਕਰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਨਹਿਰ ਲੰਘਦੀ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੋਇਆ, ਬੱਸ ਵਿਚ ਬੈਂਧ ਜਾਣਾ ਤੇ ਇਹੀ ਸੌਚੀ ਜਾਣਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਕਿਨਾ ਮਜ਼ਾ ਆਉਣਾ। ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੋਲ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮੁੰਹ ਹੱਥ ਧੋਣਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸੁੱਝਦਾ ਸੀ? ਸ਼ਾਇਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਘੱਟਾ-ਮਿੱਟੀ ਧੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸਿੱਸ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦਾ। ਫਿਰ ਤਾਂ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰੀ ਮਹੀਨਾ ਬੰਡ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਆਇਆ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬੱਚੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਘੱਟ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖਦੇ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ

ਮਾਮਾ ਸ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋ ਸਬਕ ਮੈਨੂੰ ਸਿਖਾਏ, ਉਹ ਕਿਤੇਂ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਕੂਟਰ ਦੇ ਪਿੰਡੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਰਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬਾ ਬੁੰਦਾ ਜੀ ਯਾਨਿ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਗੁਰੂ ਘਰ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਦੇਸ਼ਾਣਾ ਮੈਨੂੰ ਨਿਕੇ ਜਿਹੇ ਨੂੰ ਇੰਝ ਜਪਣਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਜੇੜਨ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਮਾਮਾ ਜੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਕੂਟਰ ਦਾ ਇੰਜ਼ਨ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਫਿਰ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਉਸਦੇ ਨੰਢੇ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਇੰਜ਼ਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਵੱਡ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਸਾਰੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਿਤਨੀ ਤੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਕਸ ਵਾਲੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਸੁਣ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀਆਂ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖੁਦ ਮਾਮਾ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਬੋਡੂ ਚਾਅ ਹੋਇਆ। ਮੇਰੀ ਭਾਣਜੀ ਜੋ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਵੈਸੇ ਹੀ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਛੱਲਕਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਅਕਸਰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾਮਾ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਖੁਦ 'ਮਾਮ' ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ 'ਵੱਡੇ' ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਚੱਲ ਮੇਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਹੁਣ ਵੱਡਿਆਂ 'ਚ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਜਿਹਤਾ ਪਿਆਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਭਾਣਜੇ-ਭਾਣਜੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦਾ, ਇਹ ਪਿਆਰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦੇ। ਕਾਰਨ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਭ ਚੱਲਣਹਾਰ ਹਨ। ਫਿਰ ਗੁਸੇਗਿਲੇ ਕਾਹਦੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਦਿਲ ਕਰੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਇਓ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਗੁਸੇ ਗਿਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੱਸ ਤੁਸੀਂ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਕਦੀ ਵੀ ਰੁੱਸ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਚ

ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਣ ਨੂੰ ਮਿਲਣੀਆਂ।

ਸੇਅਰ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਪਾਈ: "ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਦੀ ਇਨ੍ਹੀ ਕੁ ਹੀ ਸਨਾਖਤ ਹੈ। ਚਿਰਾਗ ਬੁਝ ਗਿਆ ਹੈ, ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਲਾਮਤ ਹੈ।"

ਕਲੋਡਾ ਤੋਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਰੱਕਤ ਕਰ ਰਹੇ 'ਇਕਬਾਲ ਬਰਾੜ' ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਾਵਾਨੀ ਤੋਂ ਮੁੰਹਮਦ ਰਹੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁਰੀਲੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਰੱਜ ਕੇ ਗਇਆ ਹੈ ਨੇ 'ਮੁੰਹਮਦ ਰਹੀ' ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਖਰੀ ਬੋਲਾਂ : 'ਤੇਰੇ ਆਨੇ ਕੀ ਆਸ ਹੈ ਦੋਸਤ, ਸਾਮ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਉਦਾਸ ਹੈ ਦੋਸਤ, ਮਹਿਕੀ ਮਹਿਕੀ ਫਿਜ਼ਾ' ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤੁੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਆਸ ਪਾਸ ਹੈ ਦੋਸਤ।' ਦੁਆਰਾ ਸੁਰਧਾਂਜਲੀ ਭੈਂਟ ਕੀਤੀ। ਅਗਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਹਣੀ ਦੇ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਬਾਰੇ ਗਲਬਾਤ ਦਾ ਚਰਚਾ ਸੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪੀ ਅੰਚ ਢੀ ਰਿਸਰਚ ਸਕਾਲਰ; ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਡਿਆਂ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀਆਂ ਕਠਿਨ ਪ੍ਰਸ਼ਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਪਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਕਾਹਣੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਧਰਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ 'ਕਾਹਣੀ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਵੀਸੇ ਵਸਤੂ ਅਤੇ ਨਵੀਨਤਾ ਪੱਖਾਂ ਜੋ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਗੱਲਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਬਾਰੇ

ਮਾਮਿਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਮੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਬਸਰਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰ ਲੈਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋਵੇ।

ਨਿਕੇ ਹੋਏ ਸਣਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕੇ ਤਾਂ ਮਾਮਾ-ਭਾਣਜਾ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ। ਇਹ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ। ਪਰ ਵੱਡੇ ਹੋਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਇਕ ਖਾਸ ਚੀਜ਼ ਲੁਕੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇਤੇ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੁੰਦਾ। ਸੋ, ਮਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬੈਠੇ ਹੋਣ, ਜਿੰਥੇ ਕੋਈ ਡਰ ਮੰਡਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਜਗ ਕੁ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਕਿਨਾ ਆਪਣਾਪਣ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਵਿਆਹ ਸਾਂਝੀਆਂ ਤੋਂ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ ਨਾਨਕੇ ਨਾ ਆਉਣ, ਵਿਆਹ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਚਾਹੇ ਚੂਤਾ ਪਾਉਣਾ, ਚਾਹੇ ਹੋਰ ਰਸਮਾਂ ਕਰਨੀਆਂ। ਨਾਨਕਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਫਿਰ ਸਿਨੀਠੀਆਂ ਵਿਚ ਰੱਜ ਕੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਦਾਰਕਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵੇਖਣ ਦੀ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਦ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਚਾਰਕਿਆਂ ਦੇ ਦਾਰਕਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵੇਖਣ ਦਾ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਦ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਰੱਜ ਕੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਦਾਰਕਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵੇਖਣ ਦਾ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਦ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਰੱਜ ਕੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੇ ਦਾਰਕਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਵੇਖਣ ਦਾ ਵੀ ਵੱਖਰਾ ਸਵਾਦ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੜਾ ਦਿਲ ਦੁਖਦਾ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਕਾਰਨ ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਭ ਚੱਲਣਹਾਰ ਹਨ। ਫਿਰ ਗੁਸੇਗਿਲੇ ਕਾਹਦੇ। ਜਦੋਂ ਵ

ਸਿੱਖ ਧੰਨ ਦਾ ਮਹਾਨ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ

'ਘਰ ਦਾ ਜੋਗੜਾ, ਬਾਹਰ ਦਾ ਜੋਗੀ ਸਿੱਧ' ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਸਿੱਖ ਪੰਜ ਦੇ ਮਹਾਨ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਤੇ ਇੰਡੀਰੀਅਰ ਡਿਜ਼ਾਇਨਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ 'ਤੇ ਪੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੁਕਦੀ ਹੈ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮੌਜੂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਰਸੂਲਪੁਰ, ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਤਕ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਨਕਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਮਾਰਬਲ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ ਅਤੇ ਵੱਡ ਕਾਰਵਿੰਗ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦੇ ਪੈਲੇਸ ਦੀ ਇੰਡੀਰੀਅਰ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ, ਸੈਨੇਟ ਹਾਊਸ ਲਾਹੌਰ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਸਾਰਾਗੜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਐਗਰੀਕਲਚਰ ਕਾਲਜ ਲਾਈਲਪੁਰ, ਐਚਿਸਨ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ, ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਕੋਰਟ ਪੰਜਾਬ ਸੋਅ ਕੇਸ, ਲਾਹੌਰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਹਾਊਸ (ਇਕਬਾਲ ਹਾਊਸ) ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ, ਚੰਬਾ ਹਾਊਸ ਲਾਹੌਰ, ਮਲਿਕ ਉਮਰ ਹਿਆਤ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਾਲਰਾ ਅਸੇਟੋਂ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਨਕਸੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਜਵਾਬ ਇੰਡੀਰੀਅਰ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇਸਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਸਰਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸ. ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਧੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕੁਈਨ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦੇ ਪੈਲੇਸ ਦੀ ਇੰਡੀਰੀਅਰ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ ਦਾ ਨਕਸਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਾਰੀਗਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੀ ਸੰਦਰਤਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਦੁਨੀਆਂ ਅੱਜ ਤਕ ਮੰਨੀ ਹੈ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਦਾ ਜਨਮ 1858 ਨੂੰ ਬਟਾਲਾ ਤੋਂ 10 ਕੀਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਪਿੰਡ ਰਸੂਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਪਿਤਾ ਸ. ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਰਾਮਗੜੀਆ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ, ਪਰ ਆਰਥਿਕ ਤੰਤੀ ਕਾਰਨ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸ. ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਡਰਾਇੰਗ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਡਰਾਇੰਗ ਵਿਚ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਡਰਾਇੰਗ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ।

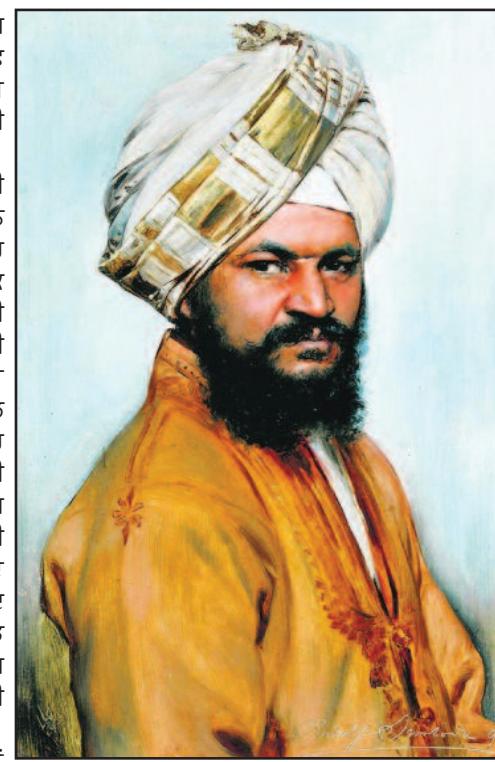
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਇਕ ਲੱਕਤ ਤੇ ਕਾਪਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਥੇ ਉਸਨੇ ਮੇਯੋ ਸਕਲ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਪ੍ਰਸੀਪਲ ਕਿਪਲਿੰਗ ਦਾ ਯਾਪਣ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ। ਪ੍ਰਸੀਪਲ ਕਿਪਲਿੰਗ ਨੇ

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮੇਯੋ ਸਕਲ ਆਫ ਆਰਟਸ, ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਡਰਾਇੰਗ ਮਾਸਟਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਕੁਈਨ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਇੱਛਾ ਜਾਹਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪੈਲੇਸ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਭਾਰਤੀ ਵਾਸਤੂ ਕਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ। ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਸੀਪਲ ਕਿਪਲਿੰਗ ਨੂੰ ਇਹ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪ੍ਰਸੀਪਲ ਕਿਪਲਿੰਗ ਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਬਹੁੰਦ ਖਾਸ ਕੰਮ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ।

ਸਰਦਾਰ ਸੋਹਲ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕੁਈਨ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦੇ ਪੈਲੇਸ ਦੀ ਇੰਡੀਰੀਅਰ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ ਦਾ ਨਕਸਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਾਰੀਗਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੀ ਸੰਦਰਤਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਦੁਨੀਆਂ ਅੱਜ ਤਕ ਮੰਨੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ ਸੀ,

ਆਪਣੇ ਕਲਾਕਾਰ ਆਸਟ੍ਰੀਆ, ਰੁਦੋਲਫ ਸਵੋਬੋਡਾ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਸੰਦਰਤਾ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੀ ਨਕਸਾ ਨਵੀਸੀ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ 20 ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਜਿਹੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਨਕਸੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇੰਡੀਰੀਅਰ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਦਰਤਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਦੁਨੀਆਂ ਅੱਜ ਤਕ ਮੰਨੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਮਾਰਬਲ ਇੰਡੀਰੀਅਰ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ ਅਤੇ ਵੱਡ ਕਾਰਵਿੰਗ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਆਪਣੇ ਰੱਬੀ ਕੀਤਾ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਈਨ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਾਲ ਦੀ ਸਾਰੀ ਇੰਡੀਰੀਅਰ ਡਿਜ਼ਾਇਨਿੰਗ ਕੀਤੀ, ਲਾਹੌਰ ਬੋਰਡਿੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹੋਏ ਹਾਸਲ ਸੋਹਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਹੋਏ।

ਇਕ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕਲਾ ਦਾ ਇਕ ਉਤਮ ਨਮੂਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ। ਇਸ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਤਖਤ-ਏ-ਤਾਉਸ' ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਜਿਸਦੇ 6 ਹਿੱਸੇ ਸਨ। ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਕਲਾ ਦਾ ਇਹ ਨਮੂਨਾ ਕੁਈਨ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਕੋਲ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਕੁਈਨ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੂੰ 'ਤਖਤ-ਏ-ਤਾਉਸ' ਜੋੜ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰੀਗਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਆਖਿਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਤਖਤ-ਏ-ਤਾਉਸ' ਦੇ 6 ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ

ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਚੁਰ

ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੋਤਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਕਲਾ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਈਨ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 25 ਸਤੰਬਰ 1910 ਨੂੰ ਮੇਯੋ ਸਕਲ ਆਫ ਆਰਟਸ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੀਪਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਸਿੰਘ ਸੁਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਰਸਮੀ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀਟੰਸ ਰਾਜ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸੀਪਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਉਚ ਤਾਲੀਮ ਯਾਫਤਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਦੋ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ। ਡਰਾਇੰਗ ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੀਪਲ ਵਜੋਂ 38 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਮੇਯੋ ਸਕਲ ਆਫ ਆਰਟਸ ਵਿਖੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਤੂਬਰ 1913 ਵਿਚ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੋਹਲ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ।

ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਲਾ ਦੇ ਦਮ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਟਾਨ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ। 1902 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਟਾਨ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 1904 ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ 1909 ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 1911 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਮੈਂਬਰ ਆਫ ਦੀ ਰੋਇਲ ਵਿਕਟੋਰੀਅਨ ਰੀਅਨੇਡ ਰੀਅਰਡ' (ਐਮ.ਵੀ.ਏ.) ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਰਸੂਲਪੁਰ (ਬਟਾਲਾ) ਵਿਖੇ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਤੇ ਹੁਨਰ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਦਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਇਹ ਕੋਹੇਨੂਰ ਹੀਰਾ 1916 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਫਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਿਆਂ ਇਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਚੱਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਅੱਜ ਵੀ ਅਡੋਲ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹਨ। ਤਾਵੇਂ ਅੱਜ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਦੇ ਇਸ ਸਪੱਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਇਸ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਅੱਜ ਵੀ ਮੰਨ ਰਹੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸਾਰਾਗੜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ,

ਹੁਣ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਕਾਲ

ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ
ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਆਦਾਤਰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ
ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਰੋਟੀਆਂ ਵੀ ਸੇਕ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
ਇਸ ਕਹਿਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤਿਥੇ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ
ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਮੁੱਢਲੁੰਚ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਕੇਵਲ ਅੱਠ ਸੀ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹ 116 ਹੋ ਗਈ।
ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁੰਨ ਕਰ
ਕੇ ਰੱਖ ਇੱਤਾ ਹੈ।

ਜਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਜਾਂ ਲਾਹੁਣ ਪੀਣ ਨਾਲ ਮੌਤਾਂ
ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਸਟਮ
ਦੀ ਇਕ ਪਛਾਣ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਓਨੀ ਦੇਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ
ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਨੀ ਦੇਰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਮਿਸਾਲ
ਵਿਕਾਸ ਦੁਬੈ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਲੈ ਲਓ ਜਾਂ ਜਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ
ਦੀ। ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਹੁਣ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜਾਂ

ਛਾਪੇਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ 63 ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੁਲਿਸ ਕਿੱਥੇ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਯਮਦੂਡ ਬਣ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਉਥੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਕੱਚੀ ਅਤੇ ਸਸਤੀ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਮੀਰ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਪੀਦੇ ਬਲਕਿ ਗਰੀਬ ਤਬਕਾ ਪੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦੀ ਹੱਡ ਭੰਨਵੀ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ ਬਕਾਵਟ ਦੁਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਬੜੀ ਵਿਲੱਖਣ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

ਜਦੋ ਅਪਣੇ ਘਰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਕੋਲੋ
ਸੇਕ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪਿਛਲੇ ਵੀਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੁਲਿਸ
ਪੁਸ਼ਟਾਨ ਕੁੰਭਕਰਨੀ ਨੀਦ ਸੌਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ

ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਲੋਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਸੁਆਇਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਰੋਟੀਆਂ ਹੀ ਸੇਕਦੇ ਰਹੇ। ਮੁੰਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਖਾ ਸਕੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਸ ਹੀ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹਲ੍ਹਣਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਜਾਂਗ, ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਬਲ੍ਹੋਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਓ। ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝੋ। ਕਾਸ਼!

ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹਾ
ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤੀਬਰ ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ
ਹੋਵੇ ਜੋ ਫਿਲਹਾਲ ਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀ।

ਅਧਿਆਪਕ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਨਹੀਂ

ਸੱਸ਼ਕ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਹਰ ਅਹੁਦਾ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਹੀ ਦੇਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਆਪਕ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਮਾਣ ਡਾ. ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਡਾ. ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਆਖਰੀ ਦਮ ਤਕ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਹੀ ਭੁਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਸੁਪਨੇ ਬੀਜਦੇ ਰਹੇ। ਡਾ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸਮਈ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਖੁਚਚਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਧਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਨਫੇ 'ਚ ਹੀ ਰੱਖੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਰਗ ਦਾ ਟਿੱਜਤ-ਮਾਣ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 5 ਸੱਤਬਰ ਦਾ ਦਿਨ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣਾ 1961-62 ਤੋਂ ਹੀ ਸੁਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਪੰਜ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਖੇਤਰ 'ਚ ਬੇ-ਹਤਗੀਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮਰਪਿਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਰਾਸਟਰੀ ਪੁਰਸ਼ਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕ ਹੋਰ ਪੇਰਿਤ ਹੋਣਗੇ ਉਥੇ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਵੀ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਸਤਾਏ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਅੱਧਿਆਪਕ ਨਾਲ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵਾਲਾ ਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਸਲਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਦੌਰ ਅਜਿਹਾ ਬਦਲਿਆ ਕਿੰਚ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ ਬੋਡ ਮੰਨ ਕੇ ਪਾਸਾ ਵੱਟਣ ਲੱਗ ਪਈਆ। ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਦੇਵੀ ਸਰਸਵਤੀ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਚ ਖੜੀ ਕਰ ਕੇ ਲੱਛਮੀ ਹੋਂਖੇ ਚੀਰ ਹਰਨ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ

ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ ਦੀ ਤੱਕਤੀ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰਗਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਤੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਰੋਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਕੀਤੇ ਲਾਕਡਾਊਨ ਸਦਕਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕਰਨੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਣ ਗਈ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਲਾਕਡਾਊਨ

ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਬਹੁਤੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਹਲਤ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਪੁਲਿਸ ਨਾਕਿਆਂ 'ਤੇ, ਸ਼ਾਰਾਮਿਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ ਚੈਂਕ ਕਰਨ, ਮਾਈਨਿੰਗ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਕੋਵਿਡ-19 ਦੇ ਕੁਝਾਂ ਟਾਈਨ ਕੇਂਦਰਾਂ 'ਚ ਲਗਾਇਆ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੈਰ-

ਕਾਰਨ ਵਰਾਂ 'ਚ ਬੈਠੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ ਜੋਤੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਨਲਾਈਨ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਚਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਆਦਰਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਵੱਡੇ ਲਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਲੇਬਸੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿੱਕਾਸ ਲਈ ਨੈਟਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਵੀ ਆਨਲਾਈਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਆਨਲਾਈਨ ਦਾਖਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲਹਿਰ ਚੱਲ ਪਈ।

ਲਾਹੌਰ ਚਲ ਵਣਾ। ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਰੋਡੀਓ, ਟੀਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਸਾਰੂ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਨਲائੀਨ ਟੈਸਟ ਵੀ ਸੁਰ ਕਰ

ਵਿਦਿਆਕ ਕਾਰਜਾਂ 'ਚ ਲਗਾਈਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੈਸ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਕਾਰਗਸ਼ਾਰੀ ਉੱਤੇ ਲਕੀਰ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਤਰਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਹਲੇ ਬੈਰੋਅ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪੁਰਚ ਅਤੇ ਸੌਂਕਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨਾਕਾਰਤਮਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈਆਂ ਹੀ ਇਕ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸੇ ਦਾਨੀ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਸਕੂਲੀ ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਨੌਜਵਾਨੀ ਪੱਥਰ 'ਤੇ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਮਹਿਲਾ ਪੰਸ਼ੀਪਲ 'ਤੇ ਭੜਕ ਪਿਆ ਜਦਕਿ ਉਸ ਦੇ ਉੱਦਮਾਂ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕਲ ਦੀ ਉਕਤ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਉਸ ਪੰਸ਼ੀਪਲ ਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿਖਾਓਣ ਦੀਆਂ

ਰੰਸਨ ਖੈੜਾ

ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਚੀਨੀ ਹਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ

ਭਾਰਤ ਤੇ ਚੀਨ ਦੇ ਸਰਹੰਡੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਮਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਕਦੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਕਦੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਨ 1962, 1967 ਜੰਗ ਦੇ ਅਤੇ 1996 ਅਤੇ 2017 ਤਕਰਾਰ ਅਤੇ ਟਣਾਅ ਵਾਲੇ ਵਾਰੇ ਹਨ। ਸੰਨ 2020 ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਜੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਤਾਂ ਹੋਏਗਾ ਹੈ।

ਚੀਨ ਨਾਲ ਜੰਗ ਅਤੇ
ਤਣਾਅ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ
ਸੰਸਕਿਤੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ
ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ,
ਇਹ ਹੈਰਾਨੁਕੰਨ ਹੈ। ਸੰਨ 1959
ਤਕ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ
ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਸੀ। ਡਿਬਤ 'ਤੇ
ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚੀਨ ਨੇ
ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਅੱਖ ਚੁੱਕਣੀ ਸ਼ੁਰੂ
ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਡਿਬਤ ਦਾ ਚੀਨ
ਵਿਚ ਆਤਮਸਾਤ ਹੋ ਜਾਣ
ਭਾਰਤ ਲਈ ਖ਼ਰਨਾਕ ਰਿਹਾ।
ਚੰਗੇ ਖਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਿਂਗ

ਲੱਦਾਖ ਨੂੰ ਵੀ ਛੋਟਾ ਤਿੱਬਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ
ਵਿਚ ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੱਖਣੀ ਤਿੱਬਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ
ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਲੱਦਾਖ,
ਅਰੁਣਾਚਲ ਸਹਿਤ ਸੰਪੂਰਨ ਹਿਮਾਲਿਆ
ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤਰ ਦਾ ਤਿੱਬਤ ਨਾਲ ਇਕ
ਹੈ। ਯੋਗਿਆਂ ਦੀ ਸਾਡੀਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਪਾਰ ਆਵਾਜ਼

ਪ੍ਰੰਤ ਮੁਖ ਸਾਹਮਣੇ

ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਾਂਚੇ 'ਚ ਚਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਨਾ ਦੇਖਣ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਕੇਵਲ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਪੱਧਰਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਗਾਰੀਟਾ ਹੈ ਅਤ ਭਾਰਤ ਦਾ
ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ
ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਤਿੰਬਤ ਕੋਈ
ਛੇਟਾ ਭੂ-ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ
ਅੱਜ ਦੇ ਚੀਨ ਦਾ ਇਕ
ਤਿਹਾਈ ਹੈ। ਇਹ 1959
ਤਕ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਰਿਹਾ।
ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ
ਧਰਮ ਪ੍ਰੇਪਰਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।
ਇੱਥੋਂ ਕੈਲਾਸ ਤੇ ਮਾਨਸਰੋਵਰ
ਹਨ। ਆਖਰ ਇਹ ਯਾਦ ਤੇ
ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ
ਕਿੰਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਭਾਰਤ
ਤੇ ਚੀਨ ਵਰਗੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਅੱਤੇ
ਫੌਜ ਪੱਖੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਮੁਲਕਾਂ

ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀਅਤਾ ਵੰਨ-
ਸਵੰਨਤਾ ਦੇ ਨਾਲ 'ਇਕ ਦੇਸ਼ , ਇਕ ਜਨ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ

ਲੋਹੀਆ ਅਤੇ ਦੀਨਦਿਆਲ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ
ਤਿੰਬਤ ਕਿਸੇ ਲਈ ਭਾਵੁਕ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤਾ ਅਤੇ ਸਰਹੋਂਦ ਦੀ

ਵਿਚਾਲ ਨਿਰਪਖ ਦਸ ਦ ਰੂਪ
ਵਿਚ ਤਿੱਬਤ ਦਾ ਹੋਣਾ ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ।
ਸੋ, ਤਿੱਬਤ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਲਤਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਬਦਨੁਮਾ ਦਾਰਗ ਹੈ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਗਲਿੰਗ

ਗ੍ਰੇਗਰਮਜ਼ੀਤ ਸਿੰਘ ਨਿੱਕੇ ਘੁਸਣ

ਕੋਈ ਵੇਲਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਵੀ ਪ੍ਰਸੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੌਆਂ ਮੰਡਿਆਂ ਵੀ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਵਾਨ ਅੱਠਤਾਂ ਤੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤਕ ਦੀ ਬੋਲੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਖਰੀਦ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਲਕ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਜਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਆਦਾ ਕੀਤਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅੱਠਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰਕ ਸੋਸ਼ਣ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਲਾਮ ਪ੍ਰਸਾ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅੰਦਰਲਾਨਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪ੍ਰਸਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤਕ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਮੰਨੀ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਕੁ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਂ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖੀ ਖਰੀਦੋ-ਫਰੋਖਤ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਅੱਜ ਵੀ ਦੁਨੀਆ ਭਰ 'ਚੋ ਅੱਠਤਾਂ, ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਰੀਰਕ ਮਿਹਨਤ ਜਾਂ ਬੱਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਭੀਖ ਮੰਗਣ ਦੇ 'ਕਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰ' ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਸਵਾਗਮੀ ਦੇ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਧੱਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਰਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ 30 ਜੁਲਾਈ ਦਾ ਦਿਨ ਉਪਰੋਕਤ ਕਸਟਾਂ ਨਾਲ ਰੂਬੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਇਹ ਦਿਨ 'ਵਰਲਡ ਡੇਅ ਅਗੋਸਟ ਟਰੈਫਿਕਿੰਗ ਇਨ ਪਰਸਨਜ਼' ਭਾਵ 'ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਵਿਹੋਧੀ ਦਿਵਸ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਨ 2013 ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦੀ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਭਾਵ ਆਮ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਗਲਿੰਗ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਣ ਦੇ ਸਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣਾ ਬੋਹੁੰਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਫੈਲਾਈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕ 'ਚੋ ਕੱਢ ਕੇ ਇਕ ਚੰਗਾ ਜੀਵਨ ਜ਼ਿਉਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਸੰਨ 2003 ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ 'ਡਰੱਗ ਅੰਡ ਕ੍ਰਾਈਮ ਵਿਭਾਗ' ਨੇ ਉਕਤ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਸਵਾਂ ਦੋ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਪਰੰਤ ਸਮਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਅੰਕਤਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਗਲਿੰਗ ਜਾਂ ਟਰੈਫਿਕਿੰਗ ਦੀਆਂ ਸਿਕਾਰ ਅੱਠਤਾਂ ਜਾਂ ਲੜਕੀਆਂ 'ਚੋ 65 ਫ੍ਰੀਸਦੀ ਨੂੰ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦੇ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 35 ਫ੍ਰੀਸਦੀ ਕੋਲ ਬੰਧੂਆ

ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੋਰਖਧੰਦੇ ਵਿਚ ਫਸ ਚੁੱਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਰ ਦਿਸਾਗ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੇ ਨੌਕਰੀ ਜਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਫਸਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਗਰੀਬ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਬੱਚੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਕਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਧੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿਸ ਧੰਦੇ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਮਾਂ ਵਿਚ ਗਰੀਬ, ਇੱਕਲੇ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਤਾਂ ਹੋਰ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜੰਗ ਜਾਂ ਕਦਰਤੀ ਆਫ਼ਡ ਦੇ ਸਿਕਾਰ ਅੱਠਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਕਾਰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਅੱਠਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਨਜਾਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦੀ

ਮਦਦ ਲਈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤਦਾ। ਫਿਰ ਕਈ ਸਾਲ ਦੀ ਤਸ਼ਦਦ ਭਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਕੱਟਣ ਪਿੱਛੇ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਖੁੜ-ਖਾਤੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੰਨ 2016 ਵਿਚ 2,90,439 ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਸਬੰਧੀ ਵਿਧੋਰਟਾਂ ਦਰਜ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਸੰਨ 2018 ਵਿਚ ਵੱਧ ਕੇ 3,47,524 ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਕੌਮੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 40 ਹਜ਼ਾਰ ਬੱਚੇ ਹਰ ਸਾਲ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 60 ਹਜ਼ਾਰ

ਅੰਕਤਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ 20 ਲੱਖ ਅੱਠਤਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਰੈਂਡ ਲਾਈਟ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦੇ ਧੰਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ 40 ਫ੍ਰੀਸਦੀ ਬੱਚੇ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਕਤੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਅਨੋਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਆਓ! ਉਸ ਪੁਣ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਵਾਂਗੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਬੱਚੀ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿੰਦਗੀਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡੇ ਹਨ।

ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਤਹਿਈਆ ਵੀ ਦੁਹਰਾਈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਪਸ ਦਿਵਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਚੰਗਾ ਜੀਵਨ ਜ਼ਿਉਣ ਲਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਵਾਂਗੇ।"

ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸੰਨ 2019 ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਮਾਨਕਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਲ ਨਾ ਖਾ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਸਟੇਟ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ 'ਕਾਂਗਰੈਸਨਲ-ਮੈਂਡੇਟ' 2020 ਟਰੈਫਿਕਿੰਗ ਇਨ ਪਰਸਨਜ਼ ਦੀ ਸੂਚੀ 'ਚ ਟੀਅਰ 2 'ਚ ਰਿਹਾ।

ਪਾਂਕੀ ਦੀਆਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਦਰਜਾ ਘਟਾ ਕੇ ਟੀਅਰ 2 ਵਾਚ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚੀਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਹੋਠਲੀ ਟੀਅਰ-3 ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਹੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ ਹਨ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਕੌੜੀ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਵੱਧਦੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸੰਜੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਹੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ ਹਨ ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਕੌੜੀ ਵੇਲ ਵਾਂਗ ਵੱਧਦੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਦੇ ਮਾਫ਼ੀਆ ਅੱਗੇ ਉਸ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਫਲਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ।

ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਸਾਏ ਹੇਠ ਦੁਨੀਆਂ

ਦੂਸਰੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੌਰਾਨ 6 ਅਤੇ 9 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਅਤੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਉਤੇ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਪਰਮਾਣੂ ਬੰਬਾਂ ਕਾਰਨ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਹੋਲਨਾਕ ਮੰਜ਼ਦਰ ਨੂੰ 75 ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਮੌਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਚ ਗਏ ਪੀੜਤ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਮਨੁੱਖਾਤੀ ਵਰਤਾਰੇ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਜੰਗੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਅਮਨ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਕਾਰਨ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਅਤੇ ਜੰਗ ਨਾ ਲੜਨ ਦੀ ਸੰਖੀਆਂ ਉਤੇ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਛੇ ਅਗਸਤ ਨੂੰ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਵਾਂ ਅਪਰਾਧ ਰੋਕੁ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ-ਸ਼ਕਤੀ

ਬੁਧਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਸੁਝਾਅ 'ਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਅਪਰਾਧ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਉਣ ਲਈ 'ਪੰਜਾਬ ਕੰਟਰੋਲ ਆਫ ਆਰਗੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰਾਈਮ ਐਕਟ (ਪਕੋਕਾ)' ਵਰਗ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨ ਲਿਆਉਣ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਕਈ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। 2016 ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਜਪ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸੁਝਾਅ ਨੂੰ ਠੰਡੇ ਬਸਤੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਪਰੈਲ 2017 ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕਈ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿੰਦਰਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕੈਬਨਿਟ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਵੱਡੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਅਤੇ ਨਸ਼ਾਤ ਤਸਕਰੀ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਮਾਝੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਨਕਲੀਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਰਾਬ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ-ਕੂਸੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਬਾਰੇ ਦੁਬਾਰਾ

ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ 'ਮਹਾਰਾਸਟਰ ਕੰਟਰੋਲ ਆਫ ਆਰਗੋਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਕਰਾਈਮ ਐਕਟ-1999 (ਪਕੋਕਾ)' ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਲੀਕੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮਹਾਰਾਸਟਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖਤ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗਾ। 'ਪਕੋਕਾ' ਅਨੁਸਾਰ ਗਿੁਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ 6 ਮਹੀਨੇ ਤਕ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜਦੋਕਿ 'ਪਕੋਕਾ' ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਾਂ ਵੱਧ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੈ। 'ਪਕੋਕਾ' ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਤਸਕਰ ਆਫ ਪੁਲੀਸ (ਐਸਪੀ) ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ

ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਵਾਹੀ ਮੰਨਣਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਆਂ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਾਂ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਇਹ ਦਾਵਾ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਨਸ਼ਾਤ ਤਸਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਤਸਕਰ ਸਥੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾ ਰੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਸਕਰੀ ਦਾ ਜਾਲ ਤੱਤਿਆ ਜਾ ਚੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਸੇ ਅਜੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਰਾਬ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਡਾ ਪੁਲੀਸ, ਖੁਫ਼ੀਆ ਅਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਨਾਲ ਜੁਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ ਕਿੰਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਅਤੇ ਜਰਜਰਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਰਾਬ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ, ਉਹ ਪੁਲੀਸ, ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਗੈਰੀਚਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਲੋਚਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਵਾਵਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾਤ ਤਸਕਰਾਂ ਦੀ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਬਾਰੇ ਗੈਰੀਚਤਾ ਨਾਲ ਸੋਚਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਟੋ-ਕਲੇਸ਼

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣਿਆਂ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਇਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ਼ ਉਤੇ ਉਠਾਈ ਜਾਂਦੀ ਉਗਲ ਅਤੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਵਧਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖਤ ਨੇ ਖੁਦ ਵੀ ਜਨਤਕ ਮੰਚਾਂ ਉਤੇ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਵਾਲਿਆਂ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਸਬੇ ਦੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਨੀਂ ਅਸਤੁਸਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਝਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ 120 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਾਬਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੂਜੇ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼

ਪ੍ਰਾਤੀ ਅੰਦਰਲੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਵਾਦ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚਲੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜ਼ਮਹੀਅਰੀ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਚਿੰਠਿਆਂ ਜਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਠਾਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਗੰ-ਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਹੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਸਰਾਬ ਮਾਫ਼ੀਆ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਰੇਤ ਮਾਫ਼ੀਆ ਸਮੇਤ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਮ ਉਤੇ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਮਾਫ਼ੀਆ ਰਾਜ ਅਜੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਨੀਲ ਜਾਖਤ ਵਖਰੇਵੇਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਚਾਓ ਵਿਚ ਆਏ ਸਾਬਿਆਂ ਵੱਲ ਬੋਲੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਅਮਿਤ ਸਾਹ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿਸੀ ਮੁੱਖ ਸੁਰਖਿਆ ਫ਼ਤਰੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵੀ ਦਿੱਤੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਂਕਾਰੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੁਬਿਆਂ ਵਿਚ

ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰਲੋਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਵਾਦ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚਲੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜ਼ਮਹੀਅਰੀ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਚਿੰਠਿਆਂ ਜਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਠਾਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਗੰ-ਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਹੀ। ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਵਾਜ਼ਿਬ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਰਗੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਪਾਲ ਕੇਲ ਅਪਣੀ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਈ। ਪਾਰਟੀ ਫੇਰਮ ਨੂੰ ਸਰਗਰਮ ਕਰਨ ਵੱਲ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਜਾਖਤ ਖੁਦ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੂਬੇ ਦੀ

ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਤਬਦੀਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਘਟਣਾ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਪਾਰਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਾਰਿਸਤਾਨੀ ਦਾ ਨਿਰਾਤਮਕ ਹਸਨ ਨਿਰਾਤਮਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇ

Raja King of Sweets Now Presents
Come and Enjoy Mouth Watering Chaat All Day

ਹੁਣ ਸੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ

- BHEL PAPDI CHAAT   • FALUDA KULFI
- GOL GAPPÉ (PANI PURI)   • KHASTA KACHORI

RAJA SWEETS & INDIAN CUISINE

31583 Alvarado Blvd. Union City, CA 94587

Phone : (510) 489-9100

Moon Indian Cuisine

510-780-9233

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੋਂ ਖਾਲਾ ਪੈਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ,
ਕੇਟਰਿੰਗ ਵੇਲੇ ਤੰਦੂਰ ਦਾ ਇੱਤਜ਼ਾਮ ਹੈ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

- * 100 ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਾਰਟੀ ਤੱਕ
- * ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੇਟਰਿੰਗ ਲਈ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਛੋਟ
- * ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਜ਼ਰਬੇਕਾਰ ਕੁੱਕ

Fish Pakora

ਮੱਛੀ ਪਕੌੜੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਹਿਰ
ਲੱਭੂ, ਜਲੇਬੀ, ਬਰਫੀ, ਗੁਲਾਬ ਜਮੂਨ ਤੇ ਵਿਆਹ
ਸਾਚੀ ਮੌਕੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ
ਹਨ। ਘੱਟ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

Paul 510-978-7170

Over 30 Years Experience in Restaurant & Catering Business

ਮੁਨ ਇੰਡੀਅਨ ਕੁਝੀਨ (ਹੇਵਰਡ)

600 West Harder Rd. Hayward, CA 94544
Phone (510)780-9233 Fax (510) 780-9812

www.moonindiancuisine.net

DIXON

ਨਵੇਂ ਆਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਟਰੱਕ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਅੱਜ ਹੀ ਮਿਲੋ, ਆਸੀਂ ਟਰੱਕਾਂ ਲਈ ਹਾਈਨਾਂਸ ਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

THE WEST'S LEADING FULL-SERVICE TRUCK AND TRAILER DEALERSHIP

SALES & LEASING • PARTS & SERVICE • FINANCE & INSURANCE

HARJINDER SINGH BAL
NEW TRUCK SALES

Direct 707-640-7114 | Cell 510-613-3573

hsingh@tecequipment.com

TECEQUIPMENT.COM

8555 Pedrick Rd Dixon, CA 95620

Cosmetic & Family Dentistry

UPPAL DENTAL CARE

50 % Discount for Cash Patients

INVISALIGN

Call for Details

Straighten Teeth
Without Wires

Charanjit S Uppal

D.D.S.

FREE TEETH WHITENING WITH PAID EXAM,
X-RAY & CLEANING.
YOUR INSURANCE USUALLY COVER THESE SERVICES

Laser Treatment
Lumineers/Veneers
Dentures & Partials
Root Canals
Bad Breath
Cosmetic Dentistry
Crowns & Bridges
Tooth Extraction
Gum Treatment

1191 W Tennyson Rd. # 4,
Hayward. (CA) 94544
510-786-1780

www.uppaldental.com

Strictly Maintained
Sterilization Standards
Most Insurance
Plans Accepted

1750 CLEAR LAKE AVE
Milpitas, CA 95035
408-942-4400

TASTE OF INDIA

specialist- Gurh Dee Barfee, Gurh Diyaan Jalebian

32 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੈਲੋਫਰਨੀਆ
ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਤੇ
ਵਧੀਆ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ

ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਂ ਦਿੱਖ
ਦੇ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ
ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ

lunch buffet everyday
fresh jalebian every day

ਗੁੜ ਦੀ ਬਰਫੀ, ਫਿੱਕਾ ਕਲਾਕੰਦ
ਗੁੜ ਦੀਆਂ ਜਲੇਬੀਆਂ, ਇਮਰਤੀ

DEVINDER SINGH PABLA (OWNER)
510-791-1316

5144 MOWRY AVE (ON FARWELL DR)
FREMONT, CA 94538

510-773-8810

Quick Lube & Smog

We rent
U-HAUL

OIL CHANGE & SMOG CHECK STATION

SUKHWINDER BHELLA

gogibhella@gmail.com

**691 W. Tennyson Rd
Hayward, CA 94544**

**PH 510-757-6775
FAX 510-292-0330**

PREET FABRICS & APPLIANCE

ਅਸੀਂ ਹੋਲਸੇਲ ਅਤੇ ਰੀਟੈਲ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਸੂਟ, ਜਿਊਲਰੀ, ਫੈਸ਼ਨ ਦਾ ਹੋਰ ਸਮਾਨ, ਵਿਆਹ ਲਈ ਲਹੌਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਲਈ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਅਤੇ ਹੁਣੇ ਨਵੇਂ ਚੱਲੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕਲਗੀ, ਸਿਹਰਾ, ਚੂੜਾ, ਹਾਰ, ਜਾਗੋ, ਰੁਮਾਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

YOUR ONE-STOP CENTER BOTH FABRICS & APPLIANCES

**APPLIANCES & LUGGAGE CROSS,
PARKER PENS, OSTER BLENDERS**

Watches (Seiko, Citizen & Swistar)

Shavers & Trimmers

Cellular Phones

Onkar Singh Banwait

5156 Mowry AVE. Fremont. CA 94538

Tel- 510-797-7111

ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਯੂਲਿਸ ਵਿਚਲੇ ਸੁਧਾਰ

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਤੋਂ (1966 ਵਿਚ) ਪੁਲੀਸ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਪੁਲੀਸ ਸੁਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜ਼ਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ - ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਸੁਭਵਾਨ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਲੇ ਜਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਇਹ ਮੰਗ ਉਠਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਜਨਤਕ ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਮੰਚਾਂ 'ਤੇ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਿਖਰਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਕਈ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਪਣੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਤੇ ਵਡਮੁੱਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਗੈਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਸੁਣਾਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਹਕਿਆਂ ਦੋਹਨਾਂ ਲਈ ਹੋਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਅਖਰ ਕੀ ਨਿਕਲਿਆ? ਕੀ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਰਹੇ ਹਾਂ?

ਸਾਡੇ ਫੌਜ਼ਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਗ ਇਹ ਹਨ: (1) ਪੁਲੀਸ, ਜਿਹੜੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੁਖੀ (ਭਾਵ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ) ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (2) ਯੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ (ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ) ਬਰਾਂਚ, ਜਿਹੜੀ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲੀਸ ਵਿਭਾਗ ਕੋਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਹਣ ਅਦਾਲਤੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤਹਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਹੈ (ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰੀ ਅਂਗੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)। (3) ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ, ਜਿਹੜੀ ਯਕੀਨਨ ਕਾਰਜ ਪਾਲਿਕਾ ਤੋਂ ਆਜਾਦ ਹੈ। ਯੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਬਰਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸਤਗੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਲੋੜੀਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਐਸਾਂਓਚਿ ਅਤੇ ਯੋਸੀਕਿਊਟਰ (ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ) ਮਿਲ ਕੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖਦੇ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅੱਜਕੱਲੁ ਫੌਜ਼ਦਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸੀ ਕਾਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਦਰ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਕਮੀ ਆਈ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਧੀਆ ਤਡ਼ਪਿੱਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਐਫਾਅਈਆਰਜ਼ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀਆਂ (ਜ਼ਿਮਨੀਆਂ) ਦੀ ਖਾਨਾਪੁਰਤੀ ਕਰਨ ਜੋਗੀ ਤੇ ਹਲਕੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸਰੀ ਪੈਰਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਰਵੇਈਆ ਵੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਲਗਤਾਰ ਤਰੀਕਾਂ ਪੈਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੇਰ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਭਰੋਸਾ ਘਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜਕੱਲੁ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਧੀਆ ਵਕੀਲ ਲੱਭਣ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਵਕੀਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੁੱਛ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕਸ਼ਲਤਾ ਤੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਦੀ ਕਮੀ ਉਤੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਫੈਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਫੌਜ਼ਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੱਲ ਖਾਸ ਤਵੱਤੇ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਤੇ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਪੁਲੀਸ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਮੁੜ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ਼ਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਿਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਹਿਮ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਰਵੇਈਆ ਹਾਲੇ ਵੀ ਜਮਹੂਰੀ

ਤੇ ਆਜਾਦ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਹਾਲੇ ਵੀ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਹੀ ਜਾਂਚ ਤੇ ਸਹੀ ਪੈਰਵੀ ਕਾਫੀ ਅੰਖੀ ਹੈ। ਪੁਲੀਸ ਤਸੱਦੂਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਘਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਧੀਆਂ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਜਾਂਚ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ (ਬਰਡ ਡਿਗਰੀ) ਦੇ ਤਸੱਦੂਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਮੁਜਰਮ ਬਚ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਝੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਚੀ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਪੁਲੀਸ ਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਨਿਜਾਮ ਤੋਂ ਭਰੋਸਾ ਉਠਾਉਣ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਤਬਕੇ, ਖਾਸਕਰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਾਸ਼ਿਆਰਾਤ ਲੋੜ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਕੰਮ ਫੰਗ ਤੋਂ ਨਾਖੂਸ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਹਾਲਤ ਤੱਕ ਕਿਉਂ ਧੁੱਜੇ - ਕਿਸ ਨੇ 'ਖਸੋਸੀ' ਛਾ ਗਈ ਹੈ... ਪਰ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਖਾਸੋਸੀ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਤੱਕ ਕਿਉਂ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਹਿਕਰਮੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂਚ ਦੀ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਦੇਸਤਾਨਾ ਰਵੇਈਏ ਵਾਲੀ ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਦਿਆਲੂ-ਕਿਰਪਾਲੁ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੈ? ਇਸ ਲਈ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ? ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ।

ਸਿਰਫ ਉਸ (ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ) ਪ੍ਰਤੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਦੇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਵਾਂਚੇ ਪ੍ਰਤੀ। ਅਕਸਰ ਪੁਲੀਸ ਬਣਾ ਹੀ ਸਥਾਨਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਮ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਆਸਤਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪ੍ਰਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਹਿਮ ਲੋੜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਨਅਤਕਾਰਾਂ, ਬੈਂਕਰਾਂ, ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਆਸਤਾਨਾਂ ਜਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਵਿਜੀਲੈਸ, ਸੀਬੀਆਈ, ਐਨਆਈਏ ਆਦਿ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਗਿਣ-ਪਿਥ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੰਮ ਕਰਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੀ... ਕਿਉਂ? ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿਉਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਿੰਖਰ ਹੈ, ਨਿੰਘਾਰ ਵੀ ਇਸ ਹੋਂਦ ਤੱਕ ਕਿ ਹੁਣ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਪਵਾਦ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਆਮ ਨਿਯਮ ਬਣ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਸਿਆਸਤਾਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੇ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਜ਼ਮਹੂਰੀ ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਾਂ ਤੇ ਜ਼ਮਹੂਰੀਅਤ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਫੌਜ਼ਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੱਲ ਖਾਸ ਤਵੱਤੇ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਸਲਾਮਤੀ ਤੇ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਧਿਆਨ ਪੁਲੀਸ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਮੁੜ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ਼ਦਾਰੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜ਼ਿਠਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਹਿਮ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਰਵੇਈਆ ਹਾਲੇ ਵੀ ਜਮਹੂਰੀ

ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਆਸਤਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹੇ ਤਾਕਤਵਰ ਕਿਉਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ? ਸਾਡੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਰੋਕਾਂ ਤੇ ਤਵਾਜ਼ਨ (ਚੈਕਸ ਅੰਡ ਬੈਲੈਸ) ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ - ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਆਜਾਦ ਹੈ ਅਤੇ 80ਵਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਸਰਗਰਮੀ ਸਿਆਸਤਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵੱਡ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਹੀ ਆਜਾਦ ਦੀ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਦਕਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇਅਮ ਚੋਣ ਬੁਲਾਂ ਉਤੇ ਕਬਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦੇ-ਫਰੋਖਤ ਵਰਗੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਉਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ 'ਖਸੋਸੀ' ਛਾ ਗਈ ਹੈ... ਪਰ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਖਾਸੋਸੀ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਤੱਕ ਕਿਉਂ ਡ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਦਾ ਸੱਲ

ਮੰਜਿਵ ਚੇਪਲ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਥੇ ਦੀ ਮੰਗ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ
1966 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸੁਥੇ ਹੋਦਾ ਚ ਆਏ। ਇਸ
ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬਣਿਆ ਤੇ
ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਿਮਾਰਲਾ
ਚ ਰਲੇਵਾਂ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਐਸਾਅਰਸੀ ਦੀਆਂ ਸਿਡਾਰਸ਼ਾਂ
ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਕਾਲਮ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਤੋਂ
ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਣਨ ਬਾਰੇ ਗੱਲ
ਹੋਵੇਗੀ। ਜਦ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦੋ ਲੇਖਾਂ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ, ਅਕਾਲੀ
ਦਲ, ਕਮਿਊਨਿਸਟਾਂ, ਜਨ ਸੰਘੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਲਿਤਾਂ
ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ
ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਥਿਆਂ ਦੇ ਬਣਨ ਦੀ ਗੱਲ
ਹੋਵੇਗੀ। ਦੂਜੀ ਆਲਮੀ ਜੰਗ ਪਿਛੋਂ, ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕਿਤੇ ਵੀ
ਦੋ ਦਾਖਕੇ ਇਨ੍ਹੇ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ ਵਾਲੇ, ਹਿਸਕ ਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀ
ਨਹੀਂ ਹਰੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਤਬਾਹਕੁੰਨ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕਮਤ ਹੋਣਲੇ
ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰਾਜਾਸਾਹੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ,
ਪੱਥਰੀ ਪੰਜਾਬ, ਰਾਜਧਾਨੀ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ),
ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ, ਪੈਪਸ਼ (ਪੰਜਾਬ ਅੰਡ ਈਸਟਰਨ ਪੰਜਾਬ
ਸੇਟੋਰਸ ਯੂਨੀਅਨ), ਹਿਮਾਚਲ (ਯੂਪੀ ਤੇ ਫਿਰ ਸੁਥਾ),
ਕੌਮੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ, ਹਰਿਆਣਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਯੂ. ਟੀ.)
ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

ਸਾਇਟ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਹੋਈ ਹਿੱਸਾ ਘੱਟ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇ (ਦਸ ਤੋਂ ਵੀਹ ਲੱਖ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਲੋਕ ਮਰੇ ਤੇ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਘਰੋਂ ਬੇਘਰ ਹੋ ਗਏ), ਮੁਜਾਹਿਰਿਆਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਹਕਮਤੀ ਹੁੰਗਾਰਾ, ਇੱਕ ਜਿਹੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਮੌਰਚੇ, ਜਵਾਬੀ ਮੌਰਚੇ (ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ, ਮਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਬਚਾਉ ਲਈ) ਸਿਆਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ 'ਚ ਜਾਣੇ-ਪੜਾਣੇ ਅਲੰਕਾਰ ਬਣ ਗਏ।

ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਨਾਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਪੁੱਛ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਰਾਜਾਸ਼ਾਹੀਆਂ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਲਾਤ ਵਾਲੇ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਤਰਫਦਾਰ ਸਨ ਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਆਲਮੀ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬ

ਮਿਣਤੀ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਸਹੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਨਾਲ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਤਿੰਨਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਸੀ (ਜੋ ਕਿ ਪੁਰਬ ਦਾ ਪੈਖਿਡਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਸ਼ਹਿਰ ਯੇਰੂਸਾਲਮ ਵਾਂਗ ਹੈ।) ਇਹ ਲਾਹੌਰ ਇਕ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਟਕਤੇ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧੇਰੇ ਅਹਿਮੀਅਤ ਵਾਲੀ

ਸਦਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਰਿਹਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਤੀਹਵਿਆਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਲੱਗੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬੇਚੈਨੀ/ਹਲਚਲ ਦੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ।

ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਦਰਾ ਲਹਿਰ ਅੰਦੇਲਨ ਚਲਾਇਆ ਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਨੇ ਐਚਐਸਆਰਏ ਦੇ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਅਜਿਹੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖੀ ਸੂਣੀ ਗਈ। ਇਹ ਅੰਦੇਲਨ ਤਿੰਨਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਨੱਟ ਕਰ ਗਏ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕੋ ਜਿੰਨੀ ਗਿੱਢੀ-

ਸਹਿਰ ਸੀ। ਸੰਨ 1946 ਤਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਤਿੰਨਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਵਧਦੇ ਤਣਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦੀਦਾ ਜੁਥਾਨ 'ਚ ਜ਼ੋਰ ਫਤ ਲਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਉਰਦੂ ਸੀ (ਜੋ ਕਿ ਅਰਬੀ ਵਾਂਗ ਸੱਜੇ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ), ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵੱਚੋਸਾਈ ਹੋਈ ਗੁਰਾਮ੍ਰਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਇਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਭਾਸਾ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ 1946 ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਵੰਡ ਅਟੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਫਟ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।

ਨਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਹਿੰਦਿਆਂ ਤੇ ਨਹਿਰੀ ਆਬਾਦੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਮੀਨਾਂ ਤੋਂ ਉਸਤਨ ਦਾ ਕਿਆਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਣੇ ਖੂਨ-ਪਸੀਨੇ ਨਾਲ ਉਪਜਾਊ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਛੋਤਾ, ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੋਚਣ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਢੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹੇ ਸਨ (ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ) ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੰਗ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 'ਭਾਰਤ ਡੱਡੋ' ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ) ਪਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ ਸਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਦਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਹਣੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਸਿੱਖ ਅਪਣੇ ਹੀ ਸਿਆਸੀ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਕਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ ਸਨ ਤੇ ਜਦ ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਫਿਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਰਹਿ ਗਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ 'ਚ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਰੋਕ-ਟੈਕ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਸੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਨਵਰੀ 1948 'ਚ ਡਾ. ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਟੇਟ ਮੰਗਣ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਸ਼ਾਈ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਥਾ ਮੰਗਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਵੰਡ ਦੇ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਪਿੱਛੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਅੰਬਾਲਾ ਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਦੇ ਚੇਖੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਦੁੱਥੋਂ ਸੂਬੇ 'ਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਸੀ। ਅਕਲੀਆਂ ਨੇ ਐਸ਼ਾਰਸੀ ਕੋਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੰਗ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਖੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੈਪਸੂ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦਾ ਰਲੇਵਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਹਾੜੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਹਿਮਾਚਲ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ/ਹਰਿਆਣਾ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ) ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇੰਜ ਪੈਪਸ ਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਰਲੇਵਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦਕਿ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਦਾਕੇ ਲਈ ਇਹ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਸਥਾ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ!

ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਸਿਆਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਅਵਾਮ

ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋ

ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਹਿੰਦੀ ਅਖਬਾਰ 'ਪ੍ਰਤਾਪ' ਵਿਚ 15
ਮਾਰਚ 1926 ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬੀ ਯੁਵਕ' ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਲੇਖ
ਛਪਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ,
ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸੀ ਅਤੇ ਲੇਖ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਸੀ: 'ਹੋਲੀ ਦੇ
ਦਿਨ ਖਨ ਦੇ ਛਿੱਟੇ- ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਫਾਂਸੀ ਤੇ'। ਲੇਖ ਦੇ
ਜਿਸ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ
ਉਹ ਹੈ: "ਹੋਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ... ਜਦ ਅਗੀ ਖੇਡਣ ਮੰਲਣ
ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਸਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ... ਲਹੌਰ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ
ਵਿਚ 6 ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਫਾਂਸੀ ਉੱਤੇ ਲਟਕਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ....
ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਉਹੀ ਚਹਿਲ ਪਹਿਲ ਸੀ। ਆਉਣ ਜਾਣ
ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਉਵੈਂ ਹੀ ਰੰਗ ਸੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ... ਅਸੀਂ
ਕਾਇਰ ਨਰ ਪਸੂ ਇੱਕ ਬਿੰਦ ਲਈ ਵੀ ਐਸ ਆਰਾਮ ਛੱਡ
ਕੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਉੱਤੇ ਆਹ ਭਰਨ ਦਾ ਹੋਸਲਾ
ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।"

ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ
ਸੁਖਦੇਵ ਉਤੇ ਜਦ ਇਹ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਅਜਿਹੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਅਣਦੇਖੀ 6 ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਕਰਨ ਦਾ ਉਲਾਂਭਾਵ
ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਸ ਲੇਖ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ
ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ, ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ
ਅਤੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਵਰਗੇ ਹੀ ਰਾਜਸੀ ਕੌਦੀ ਜੋ ਅਜੇਕੇ
ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹਨ, ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ
ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸ ਉਲਾਂਭੇ ਦੇ ਮੱਜਾ
ਜੀ ਕਾਪੀ ਹਾਂ।

15 ਜੂਨ ਤੋਂ 4 ਅਕਤੂਬਰ, 1929 ਤੱਕ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਬੀਆਂ ਨੇ ਲੰਮੀ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਨੇ ਚੰਗੇ ਖਣੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੀ॥ ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਇਖਲਾਕੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਆਮ ਕੈਦੀਆਂ ਵਰਗਾ ਸਲੂਕ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ; ਦੂਜੀ ਇਹ ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਬੀਆਂ ਦਾ ਤਰਕ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਜੁਰਮ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਸੰਗੀਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚੋਰਾਂ, ਕਾਤਲਾਂ ਅਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਜੁਰਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਘਟੀਆ ਤੋਂ ਘਟੀਆ ਜੁਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੋਰੇ ਚੰਮ ਕਰ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਵਾਂਗ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਇਖਲਾਕੀ ਕੈਦੀ ਇਸ ਲਈ

ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ
ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਰਥ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋ
ਆਪਣੇ ਰਾਮੀ ਤੱਤੋਂ ਪਾਸਾ ਹੋ ਕੇ ਚਾਹੇ ਹੋ।

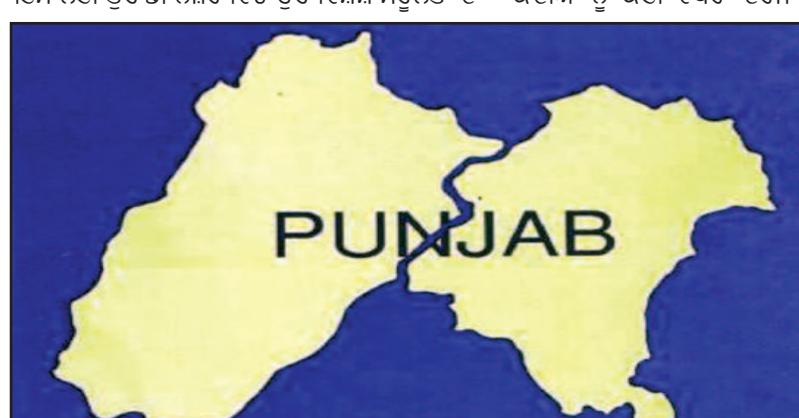
ਆਪਣ ਜਮੀਰ ਹਥ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹ ਕ ਕਰਦ ਹਨ।
 ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੌਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੁ ਨੇ ਰਾਜਸੀ
 ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਅਸੈਂਬਲੀ
 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ- “ਤੁਸੀਂ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੇ
 ਕਮੀਨੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ
 ਹੋ ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਫਾਇਦੇ ਲਈ ਗਬਨ, ਲੁੱਟ ਅਤੇ
 ਧੋਖੇਯੜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ... ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਬੈਂਕ
 ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹੀ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਦਾ ਆਦੀ ਹੈ,
 ਇਸ ਲਈ ਰਾਹੀਂ ਨੁਹਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ

ਵਿਚ ਨਾ ਵੀ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਦੋਹਰਾ ਰਵੱਣੀਆ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਤ ਲਈ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹੈ ਉਹ ਲੀਡਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਬੀਆਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੱਤਾਲ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਾਹੌਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮ ਕਥਾ ਵਿਚ ਨੈਨੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ “ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਯਹੋਪੀਅਨ ਕੈਦੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਆਦਮੀਆਂ ਅਤੇ ਐੱਗਰਤਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਵਿਹਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ” ਪਰ ਇਹ ਲੀਡਰ 19 ਸਾਲ ਦੇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਡਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੰਮਤਾ ਦਰਸਾ ਪਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ

ਬਾਹਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਸਾਡੇ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਨਾਟਕਕਾਰਾਂ ਰੁੰਗਰਕਮੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸੇ ਨੁਕਤੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਟਕ 'ਬਾਕੀ ਇਤਿਹਾਸ' ਵਿਚ ਫਤਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਪੰਨੇ ਫਰੋਲਦਾ ਹੋਇਆ ਜ਼ਲਮਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰਤਾ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣਾ ਨਿਰਧਕ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਖਬਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ 'ਬਾਕੀ ਇਤਿਹਾਸ' ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਧੱਕ ਕੇ ਇੱਕ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਜਿਉਣ ਵੱਲ ਮੁਤ ਆਉਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਹੋਣੀ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਇੱਕ-ਰਸ ਅਸਫਲਤਾ ਵਿਚੋਂ ਸਤਨਾਮ, ਇਫਰੋਜ਼ ਅਤੇ ਹਰਮਨ ਵਰਗੇ ਚੇਤਨ ਲੋਕ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੂਪੀਂ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੋ ਜਨਤਾ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀਆਂ, ਕਾਕੋਰੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਅਤੇ ਗਾਦਰੀਆਂ ਦੀ ਹੋਣੀ ਬਾਰੇ ਅਵੇਸਲੀ ਸੀ, ਉਹ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮੇਂ ਤੱਤ ਵੱਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਗਤਰ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜਸੀ ਕੈਦੀਆਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ ਤਹਿਰੀਕ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਇਸੇ ਗੱਲ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੈ ਆਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ

ਬਣਾ ਦੇਵੇ।
ਜਦੋਂ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹਡਤਾਲ ਦੇ
ਸਮਰਥਨ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਸੀ
ਕੈਂਡੀ ਭੁੱਖ ਹਡਤਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਵਰਤ
ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਕੁਝ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅੰਨਾ
ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹਡਤਾਲ ਨੇ ਭਿੱਸਟਾਚਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ
ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਮ ਮੰਦਿਰ
ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਹਰ ਘਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਇੱਟ ਮੰਗਣ ਦੀ
ਰਣਨੀਤੀ ਨੇ 'ਰਾਜਸੀ ਰਾਮ' ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ
ਦੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਸੀ। ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ
ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਜੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ
ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ
ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣੇ
ਪੈਣਗੇ। ਇਕੱਲਾ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਣ ਨਾਲ ਕੰਮ
ਨਹੀਂ ਸ਼ਰਨਾ।

ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਨਿਰ-ਸਵਾਰਥ ਦੇਸ਼ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ... ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਚਿਨਪਾਣੀ ਸ਼ਾਲਾਂ ਬੇਕ ਨੂੰ ਟੀ ਚਿਆਤ ਲੁਣੀ।”

ਮੁਢਲਾਅ ਇਨਸਾਨਾ ਸਹੂਲਤਾ ਦਣ ਨੂੰ ਵਾ ਤਾਰਾਰ ਨਹਾ।
 ਕੀ ਸਾਡੇ ਅਜਾਦ ਦੇਸ ਵਿਚ ਹਾਲਤ ਉਸ ਤੋਂ
 ਵੀ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਮਾਤ੍ਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਦੇਸ ਉਤੇ ਰਾਜ
 ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਸਹੂਲਤ ਮਿਲੀ
 ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰ-ਸਵਾਰਥ ਭਾਵ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ
 ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕ, ਵਕੀਲ, ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ
 ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਨਰਕੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ
 ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
 ਸਾਬਿਤ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਤੱਕ ਸੂਰ
 ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜੋ ਜ਼ਮਾਨਤ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਿਸਟ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ
 ਧੰਸੀ ਉਤੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਲਕੀ ਕੈਂਦੀਆਂ ਨੂੰ

ਵਾਰ ਵਾਰ ਮਗਣ ਉਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਹਾ।
ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਲਈ
ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਜਿੰਮੇਦਾਰ ਗਰਦਾਨਣ ਦੇ ਪੱਖ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਾ ਦੀ ਹਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਕਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ। ਇਹ ਰਾਜਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੋਂ ਪਈ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਡੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਕਮੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਇਸ ਨੂੰ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿਚ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੰਗ ਆਇਆ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਜਸੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦੀ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸਰੂਫ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਲੱਗੀ 6 ਬੱਬਰਾਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਉਸ ਦੇ ਹੋਲੀ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਰਤ

ਵੀ ਫਿਕਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਦੀ!
ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ
ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਸੋਸ਼ਲ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਅਤੇ
ਰਿਐਲਿਟੀ' ਦੇ ਲੇਖਕ ਪੀਟਰ ਬਰਜਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਲਈ
ਅਸਲ ਜੀਵਨ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਦੱਖਲਾਂਦਾਜ਼ੀ ਦੇ
ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੀ ਦੱਖਲਾਂਦਾਜ਼ੀ ਦੇ

ਇਹ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਹੀਂ

ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਇਕ ਵੀਡੀਓ ਵਾਇਰਲ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਮੰਡਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਾਧਨੀ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਚ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਕ ਹਿੱਦ ਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਨੀਂ ਨੂੰ ਉਖਾਤ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਕਥ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀਡੀਓ ਆਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਬੱਚਾ, ਜਿਹੜਾ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਪਦਾ, ਮੁਲਕ ਦੇ ਵਜੀਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਯੋਸਟਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਹਿੱਦ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਫੰਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਦੇ ਹਿੱਦ ਭਾਈਚਾਰੇ ਲਈ ਮੰਦਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਮਨਸੂਬਾ 2017 ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸਰੀਫ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਰੁਕਵਟਾਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਉਸਾਰੀ ਹੁਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦੀ ਹੁਕਮਤ ਨੇ ਬੀਤੀ 27 ਜੂਨ ਨੂੰ ਮੰਦਰ ਲਈ ਦਸ ਕਰੋੜ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰੁਪਏ (6 ਲੱਖ ਡਾਲਰ) ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਮੁੜ੍ਹ ਬੱਝਿਆ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹੁਕਮਤ ਦੀ ਮੁਸਲਿਮ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸਥਾਨ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੁਕਮਤ ਨੇ 2005 ਵਿਚ

ਹਾਰੂਨ ਖਾਲਿਦ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਟਾਸ ਰਾਜ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ 150 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਰ ਸਥਿਤ ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੱਦ-ਬੋਧੀ ਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਿੱਦ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰੀਆਂ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਤਕਾਲੀਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਵਾਜ਼ ਸਰੀਫ਼ ਨੇ ਜਨਵਰੀ 2017 ਵਿਚ ਮੰਦਰ ਦੇ ਦੌਰੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਆਲਕੋਟ ਸਥਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੰਦਰ ਦਾ ਵੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਹਿੱਦ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲੀਆ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਹਨ। ਮਾਰਚ 2016 ਵਿਚ ਪਿਸਾਵਰ ਦੇ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੇ ਐਮਨਾਬਾਦ ਦੇ ਕੁਝ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੀ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ। ਮਾਰਚ 2016 ਵਿਚ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੁਝ ਇਹਾਤਿਆਂ 'ਤੇ ਜਨਤਕ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਨਵੰਬਰ 2019 ਵਿਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਲਾਂਘੇ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੀਜ਼ਾ ਰਹਿਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸੇ ਸਾਲ ਜਨਵਰੀ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਾਨਦਾਰ ਬੁੜ ਲਾਇਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਾਂ ਨਿਰਵਿਘਨ

ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਪਰ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣੇ। ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੱਖ ਦਾ ਬੁੜ ਲਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਭਾਰੀ ਵਿਹਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਬੁੜ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਨਫਰਤ' ਕਾਰਨ ਇਸ ਦੀ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕੀਤੀ। ਇੰਝ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ 'ਅਗਾਂਹਵਧੂ' ਮੁਲਕ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ 'ਇੰਡਹਾਪਸੰਦੀ' ਵੱਲੋਂ ਚਾਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਝ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ 9/11, ਦਹਿਸਟਗਰਦੀ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਖੋਤੀ ਜੰਗ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਇੰਡਹਾਪਸੰਦੀ ਨਾਲ ਸਾਂਭ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੰਝ ਇਲਾਮਾਬਾਦ ਵੱਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ 'ਹਿੰਦਾਜ਼' ਲਈ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਬੇਤਾਬੀ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਖੁਦ ਨੂੰ 'ਇੰਡਹਾਪਸੰਦੀ' ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲਿਜਾਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹੁਕਮਤ ਦੀ ਹੁਕਮਤ ਦੀ ਹਿੱਦ ਤੋਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਇਸ ਦੇ ਮੁਲਕ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਪੱਖੋਂ ਅਜਿਹੀ ਮਿਸਾਲੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਸੀ। ਗੋਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਵੀਨੀਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਤੋਂ ਮੰਦਰ ਬਿਲਕੁਲ ਖੰਡਰਾਂ ਵਰਗੇ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਢਾਂਚਾਗਤ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਹੋਂਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਸਾਇਟ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਹਿਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਿਆਸਤ ਨੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖਲਨਾਈਕਾਂ ਤੇ ਮੁਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਇਕਾਂ ਵਜੋਂ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੇ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਫੂੰਘੀਆਂ ਜ਼ੜ੍ਹਾਂ ਜਮਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮੁਲਕ ਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚਾ ਦਿੱਦਾ ਹੈ। ਹੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਿਆਸਤ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ਬ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਾਇਮੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਵਿਦਿਅਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਵਰਣਣ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਟਕਰਾਅ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਖਰ 1947 ਵਿਚ ਮੁਲਕ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋਈ ਵੰਡ ਨਾਲ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ 'ਇੰਡਹਾਸਕ ਟਕਰਾਅ' ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਅਫਗਾਨ ਹਾਕਮ ਤੇ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਿਮਦ ਦਿਲਚਸਪ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਚ 2019 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਰਿਸਤੇ ਵਿਗਤਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਕਥਿਤ ਇੰਡਹਾਸਕ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਧਿਆਏ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਰਚ 2019 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਕਾਅ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਸੀ ਤਾਂ ਲਹਿਰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੁਚਨਾ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮੰਤਰੀ ਫੈਜ਼ਲ ਹਸਨ ਚੌਹਾਨ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਦੇ ਤੁੱਲ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਗ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਭਾਵੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਹਨ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਹਾਲੇ ਵੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੇ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਹਾਲੀਆ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੱਜੇ ਪੱਖੀ ਹਿੰਦਵਾਤ ਦੇ ਉਭਾਰ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੇ ਇਸ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਖਾਸ ਸੋਹਲੇ ਗਏ ਗਏ ਹਨ। ਗਜ਼ਨਵੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰਾਤ ਸਥਿਤ ਸੋਮਨਾਥ ਮੰਦਰ ਉਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹਮਲੇ

ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਟੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਕੌਮੀ ਫਰਜ਼ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ ਸਬਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਦੁਜੀ ਧਿਰ ਵਜੋਂ ਦੇਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੀਤੀ ਪਛਾਣ ਸਿਰਜੀ ਕੌਮੀ ਪਛਾਣ ਸਿਰਜੀ ਗਈ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਗਜ਼ਨਵੀ ਇਕ ਖਲਨਾਈ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤਾਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋਤਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਕੌਮੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਜਿਹੜੇ ਪਾਕਿ

ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੇਟੀ

ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਮੌਤ ਕਲਾਂ ਦੇ ਲਹੀਂਦੇ ਪਾਸੇ ਗਨੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਤੋਂ ਵੀਹ ਕੁ ਪੁਲਾਂਧਾਂ ਦੁਰ ਮੇਰਾ ਮੁਢਲਾ ਸਕੂਲ ਸੀ। ਚੇਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸਕਲ ਨਾਲ ਇਹ ਹਵੇਲੀ ਵੀ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਉਕਰੀ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਕਸ ਗਰਦਿਸ਼ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਉਚੇਤਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕੱਛ 'ਚ ਖਲ ਵਾਲੀ ਬੋਰੀ, ਮੌਚੇ ਬਸਤਾ ਤੇ ਕਪੁਰੇ ਮਿਸਤਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੱਤੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਅੜਕਾਈ ਫੱਟੀ ਹੀ ਮੇਰੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ। ਪੈਰ ਨੰਗੇ ਹੁੰਦੇ। ਸਾਰੀ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਜਾਂਦੀ ਸੁਰਜ ਅੱਗ ਵਰਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਗਨੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦੀ ਕੰਧ ਦਾ ਧਤਵੈਲ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਹੀ ਭੁੱਜਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਾ। ਗਨੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦੀ ਸਿਖਰ ਤੇ ਸੀਮਿੰਟ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਰੋਅਬਦਾਰ ਬੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਖੱਟਾ ਕੱਪੜਾ ਦੇਖੀ ਗਏ। ਬੰਦੇ, ਔਰਤਾਂ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਦੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਤਾਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਕੁਰਸੀ ਵਿਚ ਅੱਧ ਅਸਮਾਨ ਤੱਕ ਫੁੱਡਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਕੱਪੜਾ ਲੇਪੇਟ ਰਹੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸੀ। ਬਤਾ ਅਲੋਕਾਰੀ ਸਿੱਸ ਸੀ। ਭਾਈ ਥੱਲੇ ਆਇਆ। ਸੈਕਾਰੇ ਛੁੱਡੇ ਗਏ। ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਢੁੱਲਾਂ, ਬਦਾਮਾਂ ਤੇ ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਪੋਟ ਕੇ ਬਣਾਈ ਸਰਦਾਈ ਵਰਤਣ ਲੱਗੀ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਿੱਖ ਆਇਆ। ਉਸ ਤਾਰੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਲਈ। “ਓਇ ਜਵਾਕਾ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਚੌਥੇ ਪੌੜੇ ਵਾਲੇਂ। ਵੱਖਰੀ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਾ!” ਸਾਡੇ ਬਾਲ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਬਤੀ ਠੇਸ ਪੁੱਜੀ। ਇਹ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬਿਨਾ ਸਰਦਾਈ ਪੀਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਵੱਟਦੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ।

ਮਾਂ ਤਾਉਮਰ ਜੋਰ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਮੈਂ ਮੁੜ ਬਾਬੇ
ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ।

ਇਸ ਵਿਤੁਕਰੇ ਦਾ ਮਲਾਲ ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ ਅਗਲੀ
ਜਮਾਤ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪਰਚੇ ਵੰਡਦਾ
ਮਾਸਟਰ ਮਦਨ ਲਾਲ ਅਗਾਂਹ ਤੋਂ ਹੋਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ
ਦੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਭੁਸੀ ਵਿਚ
ਅਸੀਂ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਖਲ ਵਾਲੀਆਂ ਬੋਨੀਆਂ ਦੀ ਗਰਦ
ਝਾਂਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਸਾਡੀ ਹਥਾਈ
ਵਿਚ ਅਖੰਡ ਪਾਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤੁਹਾਂ ਤੁਹਾਨ ਦੇ ਪਕਵਾਨਾਂ
ਦੀ ਮਹਿਕ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਤੀ
ਨੇ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਪਰਖ ਨੇ ਸਾਡੇ
ਪੈਰ ਉਧਰ ਮੌਤ ਦਿੱਤੇ। ਤਿੰਨ ਮੇਲ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੇ ਪਚਰੰਗਾ
ਅਚਾਰ ਜਿਸ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਮੱਲ
ਲਾਈ। ਪਿਛਾ ਜਾਂ ਪਾਹੀ ਵਾਲੇ ਵਾਲੇ ਲੱਗੀ ਦੋ ਤੱਤੀ ਦੀ

ਲਈ। ਇਸ ਵਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰ ਵਾਲ ਭਾਈ ਨ ਨਹਾ, ਇਕ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੇ ਤਾਰੀ ਦੀ ਬਾਂਹ ਆ ਫੜੀ। ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਚਪੇੜ

ਵੀ ਉਗਰੀ। ਤਾਰੀ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਬਾਂਹ ਛੁਡਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ
ਦੇਖਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਬੰਦੇ ਵੱਲ ਤ੍ਰਿਸ਼ਕਾਰ ਨਾਲ ਦੇਖਚ
ਹਥਾਈ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਇਹ
ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਖਿਲਾਫ਼ ਬੋਲਦੇ ਘਰਾਂ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ।

ਜਮਾਤ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਸੀ। ਹੋਣ
ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ ਦਾ ਰੰਜ ਲੈ ਘਰ ਆਇਆ ਅਸਾਧ ਰੋਗਾਂ ਦੀ
ਸਿਕਾਰ ਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅਕਸਰ ਸਾਹ ਸਤਹੀਣ ਹੋਈ ਮੰਜ਼ੇ 'ਤੇ
ਪਈ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਬਿਮਾਰ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਅਦ
'ਚ ਪਏ ਰੋਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਛਾਬੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੁੜ
ਮੁੜ ਢਰ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਅਥ ਰਹੀ ਹੋਵੇ- ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਹੁਤ
ਚਿਰ ਨੂੰ ਬਚਦੀ ਬੱਚਿਤਾ! ... ਛਾਬਾ ਖੱਦਰ ਦੇ ਪੋਣੇ ਨਾਲ
ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਛਾਬੇ ਵਿਚ ਕੋਧਰੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ
ਪਈਆਂ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਧਰੇ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦਾ ਆਟਾ ਰਲਾਇਆ
ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਵਿਚ ਲਚਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਧਰੇ

ਦੀ ਰੋਟੀ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੱਥ ਪਾਇਆ
ਤਾਂ ਰੋਟੀਆਂ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਮਨ ਵਿਚ
ਕਸੀਸ ਉਠੀ। ਚਿੱਤ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ।
ਜਿਸ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਰੋਟੀਆਂ ਵਾਲੀ ਬਾਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪਾਂਡੇ
ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਪੋਚਾ ਮਾਰੀ ਕੰਧ ਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ ਤਸਵੀਰ
ਲਟਕ ਰਹੀ ਸੀ।

ਬਾਬੇ ਦੇ ਇਕ ਹੱਥ ਮਲਿਕ ਭਾਗੇ ਦਾ ਮਾਲ ਪੂੜਾ
ਸੀ; ਇਕ ਹੱਥ ਕਿਰਤੀ ਲਾਲੋਂ ਦੀ ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਸੀ। ਮਾਲ
ਪੂੜੇ ਵਿਚੋਂ ਰੱਤ ਚੋਆ ਰਹੀ ਸੀ; ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਵਿਚੋਂ ਦੁੱਧ
ਦੀ ਧਾਰ ਵਗ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੁੱਧ ਦੀ ਧਾਰ ਦੇਖ ਮੇਰੇ ਬਾਲ ਮਨ
ਨੂੰ ਅਭਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰੱਤ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਦੁੱਧ ਵਾਲੀ ਰੋਟੀ
ਬਿਹਤਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਟੁਕੜੇ ਚਿੱਥਣ ਲੱਗ ਪਿਆ...। ਸਮੇਂ ਨੇ
ਕਈ ਪਲਟੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਹੁਣ ਵੀ ਮਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ
ਕੋਧਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਹੈ, ਉਧਰ ਹੀ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਕਰੋਕਾ ਕਾਲ: ਨਵੇਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

ਸਭਿਆਚਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ। ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ, ਖਾਣ-ਪੀਣ, ਪਹਿਣਣ, ਅਦਬ-ਆਦਾਬ। ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੈਲੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜੁਤਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸੈਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਥਕੀਲ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਏਥ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮ, ਉਤਰ-ਦੱਖਣ ਆਦਿ ਦੇ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਪਹਿਰਾਵੇ। ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਪਿੱਛੇ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਖਿੱਤੇ ਦਾ ਭੁਗੋਲਿਕ ਵਾਤਾਵਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਭਾਵੇਂ ਆਰਬਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਰੀਤੀ-ਰਿਵਾਜ, ਇਹੋ ਤਕ ਕਿ ਰਜਨੀਤਕ ਦਖਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਪਣਾਈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼
ਕਰ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਮਹਿਸੁਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ
ਪਰ ਹੁਣ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਕਰਨਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਨੇ
ਕਈ ਨਵੇਂ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵੱਲ
ਧੱਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਗੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ
ਸੁਭਾਗ ਗਲੋਬਲੀ ਹੈ। ਕਰੋਨਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਆਏ, ਉਹ ਸੀ ਮਾਸਕ ਅਤੇ
ਸੈਨੇਟਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ। ਫਿਰ ਸੈਨੇਟਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਥਾਂ ਆਮ
ਸਾਬਥ ਨਾਲ ਹੱਥ ਧੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ
ਸਿਹਤਮੰਦ ਆਦਤਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ
ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੰਜੀਦਾ ਹੋ ਕੇ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।
ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਸਮਝ ਤਹਿਤ ਛੇ ਛੁੱਟ ਦੀ ਦੁਰੀ ਦੀ ਗੱਲ
ਆਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੇਂਡੂ ਸਮਝ
ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸੰਗੀਤਕ ਵਾਕ ਵਿਚ ਪੇਸ਼
ਕੀਤਾ: 'ਦੋ ਗਜ਼ ਦੁਰੀ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ' ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ
ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਸੌਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ
ਵੀ ਦਿੱਤੀ।

ਤਾਲਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਦੋਰ ਤੋਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਰਾਹਤ
ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ
ਪਾਲਣਾ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ
ਆਦਤ ਵੀ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਇਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ
ਅਧਿਅਨੈਨ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਦਤ ਨੂੰ
ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਢਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ
ਆਪਣੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ
ਇਹ ਦੁਰੀ ਸਾਡੀ ਰਵਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ-ਪੱਛਮੀ,
ਭੱਜ-ਨੂੰਠ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਰਫ਼ਤਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਗੱਲ
ਕਰਨੀ, ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਆਦਿ ਜ਼ਰੂਰ ਅਪਣਾਏ ਗਏ
ਹਨ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫਸਲ ਦੀ
ਬਿਜਾਈ ਅਤੇ ਕਟਾਈ ਦੇ ਹੱਡ-ਭੰਨਵੇਂ, ਲੰਮੇ ਕਾਰਜ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸੱਥ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਿਲ ਬੈਠਣ ਦਾ
ਅਤੇ ਪੌੜੀ ਪੌੜੀ ਜਾ ਜੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਕਰ ਸਾਲਾਂ ਤੇ ਝਾਡੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ
ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਫੈਲਾਓ ਨੇ ਘਰ ਦੇ ਚਾਰ
ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਨੁੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹੀ
ਵਰਤਾਰਾ ਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਬਣ ਕੇ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ

ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸੋਚੋ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਕਾਨ, ਮਾਲ
ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਮਾਸਕ ਪਾ ਕੇ, ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ
ਤੇ ਫਿਰ ਛੇ ਟੁੱਟ ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕੁਝ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ
ਸਹਿਜ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਦਾ
ਰਵਾਇਤੀ ਢੰਗ ਹੈਲੋ, ਹਾਏ, ਓਕੇ ਵਿਚ ਸਿਮਰਤ ਕੇ ਰਹਿ
ਜਾਵੇਗਾ। ਜੀਵ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸੋਸ਼ਲ ਹੋਏ
ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਮਾਜਿਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਲਣ
ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਪੌੜੀ ਤੇ ਖੜ੍ਹ ਜੀਵ ਇਕਠੇ
ਜ਼ਰੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਝੁੰਡ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਮਾਜ
ਬਣਾਇਆ, ਜੇਕਰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝੀਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ
ਅੰਦਰ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਸਵੈ-ਚੇਤਨਾ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਪੌੜੀ
ਸੇਚਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨੇ ਅਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ
ਇੱਕ-ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਨੇ ਸਮਾਜ ਬਣਾਉਣ

ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਾਲੇ ਵਿਥੁ ਹਉ ਹਾਂ।
 ਹਾਰਮੋਨੀਜ਼ ਹਨਾ। ਡੋਪਸਾਨੀ, ਅੰਡਰੋਫਿਨ, ਔਕਸੀਟੋਸਿਨ
 ਅਤੇ ਸਿਰੋਟਾਨਿਨ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ
 ਹਨ ਜਦੋਂ ਆਸੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ; ਇਕ ਦੁਸਰੇ ਤੋਂ
 ਕੁਝ ਲੈਂਦੇ ਤੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਇਕ
 ਦੁਸਰੇ ਨੂੰ ਛੁੱਹਦੇ ਹਨ; ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਂਦੇ, ਗੱਲਵਕਤੀ ਪਾਉਂਦੇ
 ਹਨ। ਮਾਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪਾਲਦੀ, ਢੁੱਧ ਪਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ
 ਇਹ ਕਾਰਜ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਐਕਸੀਟੋਸਿਨ
 ਹਾਰਮੋਨ ਨਾਲ ਜਤਿਆ ਹੈ।

ਕਰੋਨਾ ਦੇ ਇਸ ਦੌਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵੱਲ ਵਧ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਹਰ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਵੀਂ ਉਰਜਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ ਇਹ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਕ ਰੂਪ ਹਾਂ। ਬੰਦੇ ਅੰਦਰ ਪਈ-ਪਸਰੇ, ਨਿਵੇਕਲੇ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਟੁੱਟਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕਜੁੱਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਤਾਲਬੀਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦੂਰੀ ਵਾਲੇ ਬਦਲਾਓ

ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਸੈਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਵਿਚ ਸਮੇਟ ਕੇ, ਸਾਂਝੀ ਸਿਆਅਪ ਅਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਚੰਗੇ ਸੁਪਨੇ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਤਾਂ ਨਹ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰਜ਼ ਤੇ ਇਕ ਜੋ ਹੋਰ ਤਬਦੀਲੀ ਆਸ ਦੇਖਾਂਗੇ ਜਾਂ ਕਹੀਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਉਚੀ ਦੀ ਵਿਉਤ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ, ਹਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਿਭੇਤਨ ਅਤੇ ਖੁਲ੍ਹਣ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਤੱਕ ਮਹੱਤਵਦਾ ਕਰ ਲਈ ਕਰੋਨਾ ਕਾਲ ਇਸ ਰੁਝਾਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਮਾਰੌਲ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ।

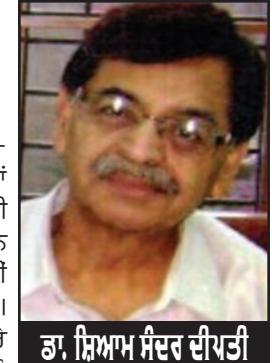
‘ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਸਾਡੀ ਪਹਿਲੀ ਚਿੰਤਾ ਹੈ, ਅਗ ਬੈਠੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਫੋਨ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਐਪ ਤੋਂ ਰਿਚਾਰਡ

ਡਾ. ਸਿਆਮ ਸੁਦਰ ਦੀਪਤੀ

ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣ-
ਉਭਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ
ਆਰਥਿਕ ਪਾੜਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਲੈਪਟਾਪ, ਸਮਾਰਟਫੋਨ,
ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦਾ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਮਿਲਣਾ ਆਦਿ
ਸਹੂਲਤਾਂ ਸਭ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ
ਪਾਊਂਡ ਨੂੰ ਹੋਰ ਡੰਘਾ ਕਰਨ ਵੱਲ ਕਦਮ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ
ਮੱਧ ਰੱਗੀ ਪਾਰਵਾਰ ਜਿਸ ਉਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼
ਉਸਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਵੀਕਾਂਡ ਮਨਾਉਣ ਲਈ
ਸਿਨੇਮਾ, ਪਾਰਕ, ਰੈਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਖਾਣ ਦਾ ਸੌਕੀਨ ਹੋ ਰਿਹਾ
ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਪਰਿਵਾਰ ਮਿਲ ਕੇ
ਹੱਸਦਾ-ਖੇਡਦਾ ਸੀ ਜੋ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਲਈ ਚੰਗੀ
ਸੁਰੂਆਤ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਿਨੇਮਾ ਸਮੇਤ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀਆਂ ਐਪਸ
ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਹਰ ਦਿਨ ਹੀ ਮੌਜ-ਮਸਤੀ ਵਾਲਾ
ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਪਣੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਦਿੱਤਾ
ਹੈ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸਮਝ ਹੈ ਕਿ ਇਕੱਲਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ
ਸਜ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਦਾਸੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ
'ਅਜਿਹੇ ਜੀਣ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ' ਵਰਗੇ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।
ਇਕਲੇ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਕੱਲਤਾ ਦੇ ਵੱਖਰੇ
ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਪਸ
ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਚਾਰ-ਰਚਾ ਨਾ ਕਰਨੀ ਬੌਧਿਕ ਸਮਰੱਥਾ
ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਉਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ
ਹੈ। ਸੁਖਿਆਂ ਦੀ ਷ੋਧ ਵਾਦੀ ਹੈ।

ਹਾ ਨਾਸਿਆ ਦਾ ਲੜ ਵਧਦਾ ਹਾ।
 ਕਰੋਨਾ ਦੇ ਡਰ ਤਹਿਤ ਜੋ ਘਰ ਬੈਠਣ ਦੀ
 ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ
 ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾ ਕੇ
 ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਚ
 ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਨਿਜ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵੱਲ ਕਦਮ ਹੈ।
 ਇਹ ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਰੋਨਾ ਦੇ
 ਸਰੀਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਬਚਦੇ ਅਸੀਂ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ

ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਈ।
ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਹੈ ਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੜੀਸ਼ੀਲ
ਰੱਖਣ ਲਈ, ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ
ਤੌਰ-ਤਰੀਕਾ ਗਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰੋਨਾ ਸੰਕਟ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ,
ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਕਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਗੱਲ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੀ
ਤਹਿਤ ਤਕ ਜਾਣ ਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ
ਗੈਰ-ਕੁਦਰਤੀ ਅਤੇ ਅਸਮਾਜਿਕ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਦੀ।

ਡਾਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਪਤੀ

ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਦੰਗਿਆਂ ਦਾ ਕੱਚ-ਸੱਚ

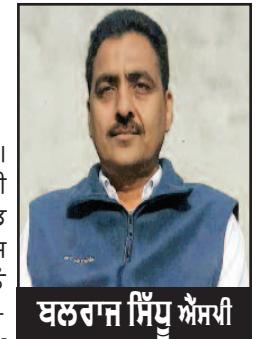
25 ਮਈ 2020 ਨੂੰ ਗੋਰੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਫੈਰੇਕ ਚੌਦੇਨੀ
ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਹਤਾਰੀ ਵੇਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖ਼ਤੀ ਵਰਤਣ ਕਾਰਨ
ਇਕ ਸਿਆਹਫ਼ਾਮ ਜਾਰਜ ਫਲੋਇਟ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।
ਜਾਰਜ ਫਲੋਇਟ ਦਾ ਜੁਰਮ ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕ
ਸਟੋਰ 'ਚ ਵੀਹ ਡਾਲਰ ਦਾ ਨਕਲੀ ਨੋਟ ਚਲਾਉਣ ਦੀ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੀਨੀਆਪੋਲਿਸ (ਮੀਨੀਸੈਂਟਾ ਸਟੇਟ)
ਵਿਚ ਹੋਈ ਇਸ ਮੌਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਯੂਰਪ
ਤਕ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ
ਸਾਡ-ਫੂਕ, ਲੁਟ-ਮਾਰ ਅਤੇ ਦੰਗੇ ਭੜਕ ਉਠੇ ਜੋ ਕਈ
ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਅਜੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰ ਦੀ
ਜਾਇਦਾਦ ਲੱਟ ਲਈ ਗਈ ਜਾਂ ਸਾਡਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਸਿਆਹਡਾਮ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਰੱਜ ਕੇ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਐਨੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਵਿਰੋਧ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਉਥੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਹੀ ਗੁਲਾਮ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਮਰੀਕਨ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਗਹਿਰੀ ਵੱਸੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਮਹਾਦੀਪ ਦੀ ਖੋਜ ਕ੍ਰਿਸਟੋਫਰ ਕੇਲੀਬਸ ਨੇ 1493 ਈ। ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ (ਯੂਐਸਏ) ਪੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸਪੇਨ ਦਾ ਜਨਰਲ ਜੁਆਨ ਪੌਸੇ ਲੀਅਨ ਸੀ ਜੋ 1513 ਈ। ਵਿਚ ਉਥੇ ਪੁੱਜਿਆ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਪੇਨ ਦਾ ਗਲਬਾ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਮਾ ਲਿਆ ਪਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਭਾਰੀ ਟੈਕਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਨੇ ਬਗਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ 1776 ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਕੁੱਲ ਰਕਬਾ 3796742 ਸਕਾਏਅਰ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ। ਇਨ੍ਹੇ ਵੱਡੇ ਰਕਬੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਥੇਤਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਏ ਮਜ਼ਜ਼ਦੂਰ ਨਾ ਦੇ ਬਾਬਾਬਰ ਸਨ। ਮਜ਼ਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਇਸ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਪੇਨੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਗਾਲੀ ਵਪਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਧਤਾਪਤ ਅਫਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਗੁਲਾਮ ਖੀਚ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਵੇਜਣੇ ਸਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗ ਵੇਚਿਆ ਅਤੇ
ਖਰੀਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਕਾਇਦਾ ਮੰਡੀਆਂ
ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ
ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸੰਨ 1863 ਤਕ ਚੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ
ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਬਹਾਰਾਮ ਲਿੰਕਨ ਨੇ ਇਕ
ਕਾਨੂੰਨ ਰਾਹੀਂ ਗੁਲਾਮ ਪ੍ਰਥਾ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ
ਗੁਲਾਮਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਕੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ
ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਖਾਨਾਜ਼ਗੀ ਭਤਕ
ਊਠੀ ਜੋ 1865 'ਚ ਖਤਮ ਹੋਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੱਖਣੀ
ਸੂਬੇ (ਕੈਰੋਲਿਨਾ, ਮਿਸੀਸਿਪੀ, ਫਲੋਰੀਡਾ, ਟੈਕਸਾਸ,
ਵਰਜਿਨੀਆ, ਟੈਨੇਸੀ, ਨਿਊ ਮੈਕ੍ਸਿਕੀ, ਲਈਸਿਆਨਾ ਅਤੇ
ਜਾਰਜਿਆ ਆਦਿ) ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਲਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ

ਗੁਲਾਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਬਗਾਵਤ
ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਭਿਆਨ ਕੰਗ 'ਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ
ਦਸ ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਪਰ ਆਖਰ ਅਬਰਾਹਮ
ਲਿੰਕਰ ਨੂੰ ਸਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਿਆਹਵਾਮਾਂ
ਦੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ
ਚੰਗੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੱਚੇ ਚੰਗੇ
ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਵੱਡ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਕਈ
ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ 1875 'ਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ

ਜਾਰਾ ਫਲੋਇਡ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਦੰਗਿਆਂ ਅੱਡੇ ਲੁੱਟਮਾਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀਡੀਓਜ਼ ਅਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਹਫਾਮਾਂ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਲੁੱਟਮਾਰ ਗੋਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰਾ ਇਲਾਜਾ ਸਿਆਹਫਾਮਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਆਹਫਾਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੱਸਾ ਅੱਜ ਅਮਰੀਕਨ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਇਕ ਅਨਿਖਤਵਾਂ ਵਰਤਾਰਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਮਿਨ੍ਹ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਡਾਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਲ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਲਰਾਮ ਸਿੱਧੁ ਐਸਪੀ

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਦੇ ਸਾਰ ਟਰੰਪ ਨੇ ਓਬਾਮਾ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਬਣਾਏ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮਿਡੀਸਿਪਲ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਮਿਲਟਰੀ ਗਰੇਡ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਹੋਏ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਾਰਸ਼ਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਟਰੰਪ ਵੱਲੋਂ ਵਾਗਾਂ ਵਿੱਲੀਆਂ ਛੱਡ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੇਮਹਾਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

22 ਮਾਰਚ 2019 ਨੂੰ ਨਸੇ 'ਚ ਧੁੱਤ ਹੋ ਕੇ ਕਾਰ 'ਚ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਇਕ ਸਿਆਹਫਾਮ ਗਾਇਕ ਵਿਲੀ ਮੈਕਾਏ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਇਕ ਗੋਰੇ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਨੇ 55 ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਕਾਰ 'ਚ ਲੱਗੇ ਕੈਮਰੇ ਦੀ ਰਿਕਾਡਿੰਗ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇਸ ਕਰਤੂਤ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਆਤਮ-ਰੱਖਿਆ 'ਚ ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਆਤ੍ਮ ਹੇਠ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 2010 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਸਿਆਹਫਾਮਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ 99% ਅਫਸਰ ਸਾਫ਼ ਬਰੀ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ ਫਲੋਇਡ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਿਆਹਫਾਮਾਂ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਫਸਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਗਰੀਬੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਸਹਿਰਾਂ ਦੇ ਗਰੀਬ ਤੇ ਗੰਦੇ ਝੌਪਤ-ਪੱਟੀ ਵਾਲੇ ਇਲਕਿਆਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਬੱਚੇ ਆਪਣਾ ਖਰਚਾ ਚਲਾਉਣ
ਲਈ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਜੁਰਮ ਤੇ ਨਸ਼ੇ ਵੇਚਣ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ
ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾਨ ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ
ਲਈ ਸਲੋਮ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚ ਸਖ਼ਤੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਅਤੇ
ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਅਮੀਰ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀਆਂ
ਯਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਜਿਥੇ ਨਸੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,
ਵੱਲ ਵੇਖਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਫਲੋਇਟ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁਣ
ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ
ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਸੁਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਗਿਫ਼ਤਾਈ ਸਮੇਂ ਘੱਟ ਤਾਕਤ
ਵਰਤਣ ਵਾਲੇ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮੰਗ
ਉਠਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਧੋਣ 'ਤੇ ਗੋਡਾ ਰੱਖਣ ਤੇ ਗਰਦਣ ਤੋਂ
ਦੱਬਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ, ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਚੇਤਾਵਨੀ ਦੇਣ, ਚੱਲਦੀ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਗੋਲੀ ਨਾ ਚਲਾਉਣ ਤੇ
ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਸੁਧਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਆਦਿ ਵਾਸਤੇ
ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਮਹਿੰਗ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਬੇਲੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਮਹਾ-ਦੰਰ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ

ਭਾਰਤ ਖੇਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਰਬਚਾਰੇ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਦੇਸ਼ 'ਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਨਾਤਨੀਆਂ ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ 'ਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੰਢੇ ਮਾਲ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ। ਖੇਤੀ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਸਨਾਤਨੀਆਂ ਕਰੋਂਡਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਹੋਟਲ ਟੁਰਿਜ਼ਮ ਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਰਗੇ ਹੋਰਨਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਿਨੀ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਦਸਤਕ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਮਾਰਚ ਦੇ ਅੱਧ ਤਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਹੀ ਗਿਣਤੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਾ ਵਿਚ ਪਾਇਆ। ਆਖਰ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਲਾਕਡਾਊਨ ਤੋਂ ਕਰਫਿਉ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਪਹੀਆਂ ਇਕਦਮ ਜਾਮ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਮੰਨੇ ਦੇਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਲਾਕਡਾਊਨ ਦੇ ਪੈਸ਼ਵੇਂ ਗੇਤ ਦੌਰਾਨ ਭਾਵੰਂ ਕੁਝ ਛੋਟਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਕਾਰਨ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤੋਂ ਮੁਖਾਜ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇਤ੍ਰਲੇ ਭਵਿਖ ਵਿਚ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੈਸੇ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ।

ਮਿਲਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ।
ਸੈਟਰ ਵਾਰ ਮਾਨੀਟਰਿੰਗ ਇੰਡੀਅਨ ਇਕਾਨਮੀ
ਵੱਲੋਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਅੰਕਤਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁਨ 2020
ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫਰਵਰੀ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ
ਦਰ 22.4 ਫ੍ਰੀਸਦੀ 'ਤੇ ਪੁਰੁਚ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਪਿਛਲੇ
ਸਾਲ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ 7.87 ਫ੍ਰੀਸਦੀ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ
ਮਕਾਬਲੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਿੱਚ 14.5 ਫ੍ਰੀਸਦੀ ਦਾ ਇਜ਼ਾਦਾ

ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਹਿਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ 24.2 ਫੀਸਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਦਰ 21.6 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਕੋਰੋਨਾ ਵਾਇਰਸ ਦੀ ਆਮਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਥੋਂ 7.22 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸੀਵਿਕ

ਇਕ ਛੋਟਾਂ ਦੇਣ ਨਾਲ ਬੇਰਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ 'ਚ ਮਾਮੂਲੀ ਕਮੀ ਆਈ ਜੋ ਆਖਰੀ ਹੁੱਡੇ ਤਕ ਘਟ ਕੇ 24.3 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਲ 2011 ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਦੇਣ ਦੀ ਕੁੱਲ ਜਨਸੰਖਿਆ 121 ਕਰੋੜ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਟੈਂਕੀਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਆਧਾਰੀ ਹੋ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ

ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਜੁਨ ਤਕ ਦੇ
ਅੰਦਰ 22.4 ਫੀਸਦੀ
ਭਾਵ 27 ਕਰੋੜ ਦੇ
ਲਗਪਗ ਲੋ

ਬੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦ ਹਾਸ਼ਮਾਨ
 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ
 ਗਿਣਠੀ ਕੋਈ ਬੋਝੀ ਨਹੀਂ
 ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਬੁਜ਼ਗਾਰਾਂ
 ਦਾ ਮਹਾ ਦੌਰ ਨਹੀਂ
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲੋਂ ਅੱਜ ਦੇ
 ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਰਜ਼ਾਵਾ
 ਖੁੱਸ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਹ
 ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਜਾਪਦੇ
 ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ
 ਕਿਰੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ
 ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘਰੇਲੂ

ਸਨਅਤਾਂਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹੋਈ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵੱਡੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਵਿਚ ਨਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਨੇਂਹਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਟੇਂਬਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਅਨਾਖਕਤਾ ਦਾ ਸਾਰ ਹਠ ਬੁਰਾ ਤ੍ਰਿਪੁ ਭਾਬਾ ਹ।
ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ
ਮਾਈਕਰੋ, ਲਘੂ ਤੇ ਦਰਮਿਆਨੇ ਆਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਨਾਤਨ
ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ
ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਨਾਤਨਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਸੇ ਕੰਮ

ਇਹ ਦਰ ਮਾਮੂਲੀ ਵੱਧ ਕੇ 7.76 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਮਾਰਚ 'ਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਹ 8.75 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਅਪ੍ਰੈਲ 'ਚ ਲਾਕਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਖੁਸ਼ਿਆ। ਦਰ ਇਕਦਮ ਵੱਧ ਕੇ 23.52 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦੇ ਉੱਚਤਮ ਅੰਕੜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਮਈ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਦਰ ਵਿਚ ਹੋਰਾਵਾਧਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਹ 27.1 ਫ਼ੀਸਦੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਅੱਧ ਮਈ ਤੋਂ ਸ਼ਾਅਮ ਦੇਸ ਕਰ ਵਿਚ ਲਾਕਡਾਊਨ ਦੌਰਾਨ ਕਤ

A portrait photograph of Balbir Singh Dabla. He is a middle-aged man with a dark beard and mustache. He is wearing a bright pink turban and a blue and red plaid long-sleeved shirt. The background is a solid light blue color.

ਬੁਟਾ ਸਿੰਘ ਵਾਕਫ

ਕੌਂਚੀ ਫੇਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ
ਕੀਤੀ। ਅਪ੍ਰੈਲ 2020 ਦੌਰਾਨ 4 ਛੀਸਦੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ
ਆਪੇਂ 100 ਛੀਸਦੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨੋਕਰੀਆਂ ਤੋਂ ਫਾਰਗ
ਕੀਤਾ। ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ
ਕੇ 6 ਛੀਸਦੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 30 ਛੀਸਦੀ
ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 50 ਛੀਸਦੀ
ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਤਬੰਦੀ ਕੀਤੀ। 26
ਛੀਸਦੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਘਟਾਉਣ
ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਤਿੰਨ ਚੌਥਾਈ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ
ਦੀ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਕੱਟ ਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ
ਨੇ ਡੀਏ ਦੀਆਂ ਕਿਸਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪਾਇਆ।
ਸੀਪੀਐਂਡਕਾਈਪੀਐਂਡ ਦੀ ਹਿੱਸੇਦਾਰੀ ਦਰ 12 ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ
10 ਛੀਸਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਖੇਤਰ ਤੋਂ
ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਿੰਟ ਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ,
ਹੋਟਲ ਤੇ ਟ੍ਰਾਂਜ਼ਕਸ਼ਨ, ਸੰਚਾਰ, ਖੇਡੀਬਾਤੀ ਅਤੇ ਅਸੰਗਠਿਤ
ਘੋੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਡੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲ ਦੇਣਾ ਆਂਦੀ ਹੈ।

ਖੱਤਰਾ ਵਿਚ ਕੇਮ ਕਰਦੇ ਲੱਖ੍ਯ ਲਕਾ ਨੂੰ ਬੇਰਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ
ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਰਨ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਢਾਈ ਮਹੀਨਿਆਂ
ਦੌਰਾਨ ਲਗਪਗ ਚਾਰ ਕਰੋਟ ਲੋਕ ਬੇਰਜ਼ਗਾਰ ਹੋਏ ਹਨ।
ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਰਤਾਨ ਵੇਖਣ ਨੂੰ

ਜਿਹੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ

ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ

ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੋਵੇਂ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਵਪੀਆ ਹੈ ਦਾਲਚੀਨੀ ਚਾਹ

ਦਾਲਚੀਨੀ ਹਰ ਘਰ ਦੀ ਰਸੋਬੀ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਜਿਹਾ ਮਸਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਵਾਦ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਾਲਚੀਨੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਵਾਦ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਮਹਿਣ੍ਹਜ਼ ਵੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਦਾਲਚੀਨੀ ਠੰਡ, ਜੁਕਾਮ, ਸੂਗਰ, ਬਦਹਜ਼ਮੀ ਅਤੇ ਦਸਤ ਵਰਗੇ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਉੱਜਾ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਰੋਨਾ ਕਾਲ ਵਿਚ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੰਦਰਸਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਵਾਇਤੀ ਚਾਹ ਦੀ ਥਾਂ ਥਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰਬਲ ਚਾਹ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਾਹ ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।

ਦਾਲਚੀਨੀ ਚਾਹ ਪੀਣ ਦੇ ਕਈ ਫਾਇਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਜ਼ਨ ਘਟਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਐਂਟੀ ਆਕਸੀਡੈਂਟ ਅਤੇ ਜੀਵਾਣੂੰ ਰੋਧੀ ਗੁਣ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਰੀਰ ਲਈ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਦਾਲਚੀਨੀ

ਚਾਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਖ ਦਾ ਘੱਟ ਅਹਿਸ਼ਸ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਖਸ਼ਬੂ ਬੇਹੱਦ ਵਧੀਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਾਲਚੀਨੀ ਵਿਚ ਰਸਾਇਣਕ, ਸਿਨਾਮਾਲ ਡਿਹਾਈਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਸ਼ਿਕਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਣ 'ਤੇ ਮੈਟਾਬਾਲਿਜ਼ਮ ਦਰ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਾਲਚੀਨੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਚਰਬੀ ਨੂੰ ਬਾਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ

ਮੋਟਾਪੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਐਂਟੀ ਆਕਸੀਡੈਂਟ ਅਤੇ ਜੀਵਾਣੂੰ ਰੋਧੀ ਗੁਣ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਰੀਰ ਲਈ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

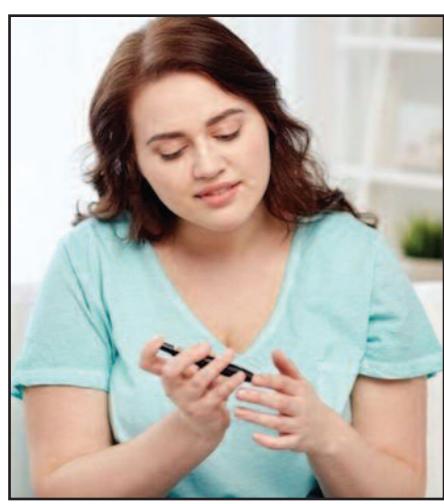
ਕਿੱਝ ਬਣਾਈਏ ਦਾਲਚੀਨੀ ਚਾਹ

ਦਾਲਚੀਨੀ ਦਾ ਪਾਉਡਰ 2 ਫੋਟੇ ਚਮਚ ਸੰਡ ਦਾ ਸੂਂਕਾ ਅਦਰਕ ਗੁਤ ਜਾਂ ਸਹਿਦ ਸਵਾਦ ਅਨੁਸਾਰ

ਦਾਲਚੀਨੀ ਦੀ ਚਾਹ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਕੱਪ ਪਾਣੀ ਉਬਾਲੋ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਚਮਚ ਦਾਲਚੀਨੀ ਪਾਉਡਰ 2 ਫੋਟੇ ਚਮਚ ਦੀ ਪਾਉਡਰ ਪਾ ਦਿਓ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਬਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਛਾਣ ਕੇ ਕੱਪ ਵਿਚ ਪਾ ਲਓ। ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸਹਿਦ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੌਣ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਸੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਰੋ ਵਰਤੋਂ

ਅੱਜ-ਕੁਲੁੰ ਸੂਗਰ ਇਕ ਆਮ ਬਿਮਾਰੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਹਰ ਛੇਵਾਂ ਵਿੱਅਕਤੀ ਸੂਗਰ ਦਾ ਮਰੀਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਵਜੂਹਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਜੈਨੋਟਿਕਸ ਬਿਮਾਰੀ ਵੀ ਹੈ ਜੋ ਪੀੜੀ ਦਰ ਪੀੜੀ ਚੱਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਗਰ 'ਚ ਗਲਕੋਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ 'ਚ ਖਾਣ-ਪੀਣ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਿੱਠੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਯਮਿਤ ਐਂਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੈਕਰ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਰਕ ਆਉਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਧਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੂਗਰ 'ਚ ਆਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੈਕਰ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਓ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ-
ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤੇ

ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹਰ ਇਕ ਘਰ 'ਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ 'ਚ ਕਈ ਗੁਣ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਿਹਤ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਤੁਲਸੀ ਦੇ 4-5 ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰੋ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਨਾਲ ਸੂਗਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਜੈਕਰ ਤੁਸੀਂ ਨੀਮ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਵੇਰੇ ਖਾਲੀ ਪੇਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੂਗਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ ਬਲਕਿ ਕਈ ਹੋਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ 'ਚ ਨੀਮ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ ਅੰਬ ਦੀ ਲੱਸੀ

ਸਮੱਗਰੀ-ਇੱਕ ਅੰਬ, ਇੱਕ ਕਟੋਰੀ ਪੁਦੀਨੇ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ, ਨਮਕ ਸਵਾਦ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਹਿਦ ਦੋ ਵੱਡੇ ਚਮਚ, ਬਰਵ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਕਿਊਬਸ, ਤਾਜ਼ਾ ਦਾ ਇੱਕ ਕੱਪ, ਇੱਕ ਚੁਟਕੀ ਦਾਲਚੀਨੀ ਪਾਉਡਰ।

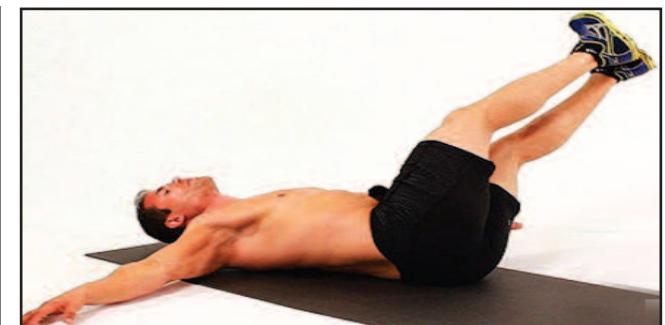
ਸਹਿਦ, ਦਾਲਚੀਨੀ ਪਾਉਡਰ, ਨਮਕ ਅਤੇ ਦਾਨੀ ਪਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀਸ ਲਵਾਈ ਖੱਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਤਾਜ਼ਾ ਦਾਨੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਵਿਚ ਸੁੱਕੇ ਮੇਵੇ ਵੀ ਪਾ ਕੇ ਪੀਸ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਲੱਸੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੱਟੀ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਸਹਿਦ ਪਾ ਕੇ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਹਿਦ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਖੰਡ ਵੀ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਪੇਟ ਦੀ ਚਰਬੀ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ 3 ਕਸਰਤਾਂ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਚਰਬੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਮ੍ਹਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਵਜ਼ਨ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਭਾਰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਟਾਪਾ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਹੁਤ

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਵੱਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਦੇ ਹੋਣਾਂ ਲੈ ਜਾਓ ਤੇ ਤੁਗਲੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ 'ਚ ਲਾਕ ਕਰ ਲਵੋ। ਤੁਸੀਂ 5 ਤੋਂ 15 ਮਿੰਟ ਤਕ ਇਹ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਜਾਓ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ 'ਚ ਜੋੜਦੇ ਹੋਏ ਉਪਰ ਉਠ ਜਾਓ ਤੇ ਕਮਰ ਤੋਂ 90 ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਕੋਣ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖੋ। ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰਾਂ ਦੀਸਾਵਾਂ 'ਚ ਘੁਸਾਓ।

ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਿਮ ਜਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਲਈ ਵੱਖ ਤੋਂ ਟਾਈਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ 3 ਅਜਿਹੀਆਂ ਐਕਸਰਸਾਈਜ਼ ਜਿਸ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਜਿਸ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਕ੍ਰੂਚੇਜ

ਕ੍ਰੂਚੇਜ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾ ਚਰਬੀ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਘੱਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਬਿਸਤਰ 'ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਲੇਟ ਜਾਓ। ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਲ ਹਵਾ 'ਚ ਚੁੱਕ ਲਵੋ।

ਜਿਗਰ (ਲੀਵਰ) ਨੂੰ ਠੀਕ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਰੱਖੋ ਪਿਆਨ

ਸਾਡਾ ਲਾਈਫਸਟਾਈਲ ਅਜਿਹਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਲੋਕ ਸਿਰਫ਼ ਪੇਟ ਭਰਨ ਅਤੇ ਸਵਾਦ ਲੈਣ ਲਈ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਾਡਾ ਲੀਵਰ ਫੈਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰ ਸਾਡੇ ਲੀਵਰ 'ਤੇ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ 'ਚ ਫੈਟ ਦਾ ਪੱਧਰ ਇੱਨਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਲੀਵਰ ਫੈਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਾਈਟ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

4. ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
5. ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸੱਕਿਨ 'ਚ ਪੀਲਾਪਨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
6. ਪੇਟ 'ਚ ਸੋਜ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਦੇਗਲਾ ਚਿਹਰਾ

ਸਾਡਾ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਢਾਂਚਾ ਸਾਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਡਾ ਸੋਸਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜ ਕੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਸੌਹ ਖਾਧੀ ਗਈ ਕਿ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸਾ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਛੱਡਾਂਗੇ। ਅਜੋਕੀ ਲੀਡਰਸਿਪ ਦੀ ਖਾਧੀ ਇਸ ਸੌਹ ਦੀ ਪੋਲ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਇੱਕ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖੁੱਲ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੈਡੀਕਲ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਅਤੇ ਸਰਾਬ ਦੇ ਠੋਕੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਮੈਡੀਕਲ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਜਾਂ ਕਰਿਆਨੇ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੋਬੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਤੁਂ ਉਸਦੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਟਮਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਸਰਾਬੀ ਠੋਕੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਇਜ਼ੱਤ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਨ ਖੀਦਣ ਉਤੇ ਸਖ਼ਤੀ ਅਤੇ ਸਰਾਬ ਦੀ ਘਰ-ਘਰ ਤੱਕ ਡਾਲਿਵਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਏਜੰਡਾ ਸੀ। ਸੈਂਟਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਆਏ ਰਾਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਣੀ-ਵੰਡ ਹੋਈ। ਲੀਡਰਾਂ ਤੋਂ ਲੋਂ ਕੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਪੰਚਾਂ-ਸਰਪੰਚਾਂ ਨੇ ਬੁਖ ਲੁਟ-ਖਸ਼ਟ ਕੀਤੀ। ਜਨਤਾ

ਹੇਠ ਚਿੱਟੇ ਦੇ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਸਦਾ ਅੰਦਰਾਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜ਼ਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਤੋਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 2017 ਦੇ ਮੈਨੈਫੈਸਟੋ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਘਰ-ਘਰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਘਰ -

ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਖਿਰਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਇਹ ਸਭ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ

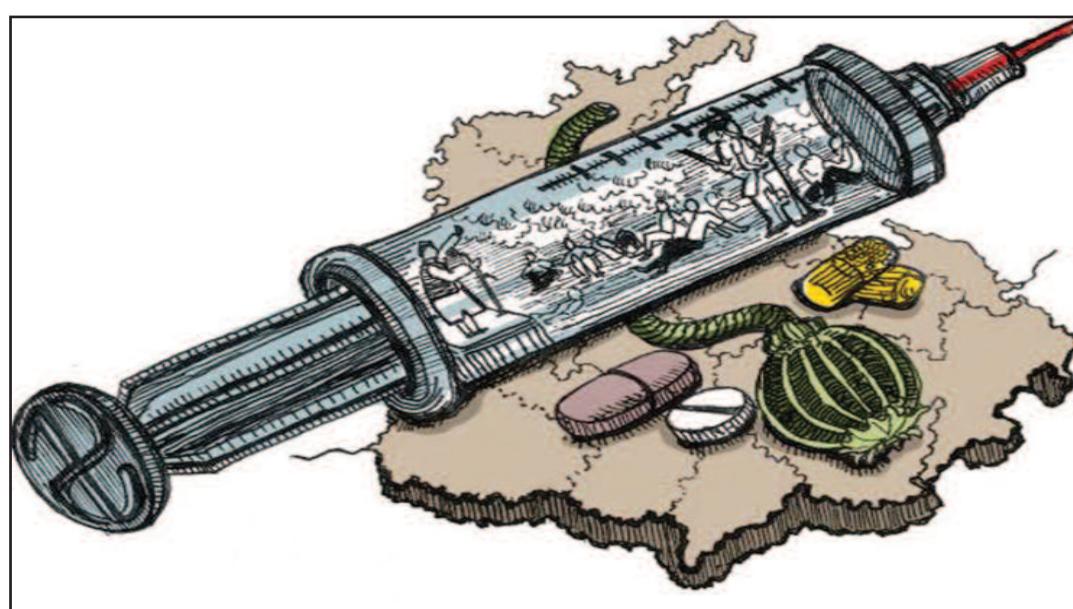
ਨੇ ਸੈਕਤੇ ਘਰ ਉਜਾਡਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਕਈ ਮਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਤ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਪਤੀ, ਅਤੇ ਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ

ਸਾਇਆ ਸਿਰ ਤੋਂ

ਉਠ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹੋ ਗਏ ਉਜਾਡੇ ਘਰਾਂ ਦਾ ਚੀਕ-

ਚਿਹਾਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੁੱਝ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਸਮਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਹੁਣ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਸਮਲੀਅਤ ਦੀ ਨਿਰੱਖ ਜਾਂਚ ਕਰਵ-ਉਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਗੋਗੂਲਾਂ ਤੋਂ ਮਿੰਟੀ ਭਾੜਨ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ।

ਜਿਹੜੀ ਲੀਡਰਸਿਪ ਨੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਰਖਾਨੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਥੇ ਅਜ ਜ਼ਹਿਰੀ ਸਰਾਬ ਦੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦੋਗਲੀ ਨੀਤੀ ਜੱਗ-ਜਾਹਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਸੇ ਦੇ ਸੰਦਾਗਰਾ ਤੋਂ ਜਾਲੀ ਸਰਾਬ ਅਤੇ ਲੱਖਾ ਲਿਟਰ ਲਾਹਣ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣਾ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਕੋਰੋਂ-ਅਰਬਾਂ ਦਾ ਚੁਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਟਕਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਾਧੀ ਸੌਹ ਨੂੰ ਛਿਕੇ ਟੰਗ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁਕਿਆ ਤਾਂ ਨਸੇ ਵਰਗੀ ਲਾਹਨਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਤੀ ਨੂੰ ਡੋਬਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ।

ਘਰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ ਪਰ ਘਰ-ਘਰ ਸਰਾਬ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚੀ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਸਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੌਹ ਖਾਧੀ ਸੀ ਅਜ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰਾਬ ਮਾਫ਼ੀਆ ਨਾਲ ਰਲੇ ਹੋਣ ਦੇ ਚਰਚੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਾਲੀ ਸਰਾਬ ਅਤੇ ਚਿੱਟੇ ਦਾ ਵਪਾਰ ਵੱਧ-ਫੁੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਈ ਨੌਜ਼ਾਨ ਜਾਨਾਂ

ਪਹੁੰਚੀ ਜ਼ਹਿਰੀ ਸਰਾਬ ਨੇ ਸੈਕਤੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਬੁੱਝਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਆਖਿਰ ਇਹ ਸਰਾਬ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿਵੇਂ ? ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਤਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦਾ ਆਖਿਰ ਕੋਣ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਹੈ ? ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੁੱਝ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਸਪੈਂਡ ਕਰਕੇ ਪੱਲਾ ਜਾੜਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਟ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖਿਡਾਉਣੇ ਕਹੀ ਹਨ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ

ਸਾਇਂਸ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਨੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਇਂਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਕਾਢਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਬਦਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਜਲੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤੀਜੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਜੁਰੂਰਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰਹਿਤਾਰ ਹੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਪਕਰਣ ਸਾਡੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਦੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਨਾਂ ਦਾ ਯੰਤਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਦਾ ਅੰਗ ਹੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਪਕਰਣ ਜਿਵੇਂ ਘੜੀ, ਕੈਲਕੂਲੇਟਰ, ਅਲਾਰਮ ਘੜੀ, ਰੋਡਾਂਡੀ, ਟੀ ਵੀ, ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡਰ, ਕੈਮਰਾ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਸਮੇਟ ਲਏ ਹਨ। ਸਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਸ ਉਪਕਰਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਯੰਤਰ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਚੰਗਾ ਅਤੇ ਮਾੜਾ ਦੇਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸੱਕ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਜਾਂ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਰ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਸੋਖਾਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਪਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਸੁਨੋਹਾ ਭੇਜਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਹਦਿਆਂ

ਤੱਕ ਚਿੰਠੀਆਂ ਦਾ ਇੱਤਜ਼ਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਗੋ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਆਹਮਣੇ-ਸਾਹਮਣੇ ਵੀਡੀਓ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਤਰਨੈਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਦੇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੈਂਕਿੰਗ ਲੈਣ ਦੇਣ ਬਹੁਤ ਅਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਫਾਇਦਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਕੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਇਸ ਨਾਲ ਸੱਚਮੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਮੁੱਠੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਬਿਨਾਂ ਹੁਣ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਲਾਕਡਾਉਨ ਦੇਂਰਾਨ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਨਾਂ ਸਭ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਬਣਿਆ। ਸਕੂਲ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੱਕ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਖਸ਼ਕਰ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਤੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਤਾਂ ਥੀਕ ਹੈ ਪਰ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਵਰਤੋਂ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚੇ ਬਾਹਰੀ ਥੇਡਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ

ਖੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਬਜ਼ੀ ਵਰਗੀਆਂ ਮੋਬਾਈਲ ਗੇਮਾਂ ਦੇ ਆਦੀ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਦੀ ਰੋਡੀਏਸ਼ਨ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਧਿਕ ਵਿਕਸਨ ਰੁਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਸ ਪਾਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਬਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜਕਲ ਆਮ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਣਜਾਣਤਾ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਜਾਂ ਬੱਚੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਲੁਟਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਈ ਸਾਈਬ

ਦਿੱਲੀ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਵਾਲ

”ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਜਮ੍ਹਾਰੀਅਤ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਜਮ੍ਹਾਰੀਅਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।“ ਇਹ ਸਬਦ ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ 2012 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਕਿਤਾਬਚੇ ’ਸਵਰਾਜ਼’ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਉਸ ਕਿਤਾਬਚੇ ਵਿਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਜਮ੍ਹਾਰੀਅਤ (ਧਰਿਅਤ ਧਾਰਮਕਾਰਾਂ) ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਵਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਹੱਲਾ ਸਭਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਨਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਰਵਿੰਦ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੂੰ 2006 ਵਿਚ ਰੇਮਨ ਮੈਗਸੇਸੇ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ/ਸੁਚਨਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਗੁਹਾਰ ਟੋ ਨਿੋਰਮਾਰਟੋਨ) ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਜਮ੍ਹਾਰੀਅਤ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। 2011 ਵਿਚ ਉਹ ਭਿਸਟਾਚਾਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿਮ ਵਿਚ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਥੀ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ ਪਰ 2012 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਪ) ਬਣਾ ਲਈ।

ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਬਣਨਾ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਨ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਭੁਲਾਈ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਿਸ ਤੀਸਰੇ ਬਦਲ ਦੀ ਉਹ ਵਰਿਆਂ ਤੋਂ ਤਲਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਆ ਪਹੁੰਚਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਵਿਚ ਪਿਆ। ਵਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਮੇਧਾ ਪਾਟੇਕਰ ਵਰਗੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ’ਆਪ’ ਰਾਹੀਂ ਸਿਆਸੀ ਨਕਸ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਤ ਭੁਸ਼ਨ, ਯੋਗੇਂਦਰ ਯਾਦਵ, ਪ੍ਰੈਫੈਸਰ ਅਰੂਣ ਕੁਮਾਰ, ਰਾਜਮੋਹਨ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਜਮ੍ਹਾਰੀਅਤ ਦਾ ਜਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 2013 ਦੀਆਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ’ਆਪ’ ਨੇ 60 ਵਿਚੋਂ 28 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾਈ। ਉਸ ਨੂੰ 2014 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਦੇ ਕੇ 70 ਵਿਚੋਂ 67 ਸੀਟਾਂ ਜਿੱਤੀਆਂ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਹ ਛੈਸਲਾ ਭਾਜਪਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਯਤਨ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਤੀਸਰਾ ਬਦਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੁਣਾਂਗੇ।

ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਸੀਬੀਆਈ) ਨੇ 2015 ਵਿਚ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ’ਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਰੰਦਰ ਮੌਦੀ ਨੂੰ ’ਕਾਇਰ ਤੇ ਮਨੋਰੋਗੀ’ ਕਿਹਾ। 2017 ਵਿਚ ਸੀਬੀਆਈ ਵੱਲ ਉਸ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਤੱਦੇਦਰ ਜੈਨ ਦੇ ਘਰ ’ਤੇ ਮਾਰੇ ਛਾਪਿਆਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਮੌਦੀ ਵਿਰੁੱਧ ਬੋਲਿਆ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿਹਤ, ਵਿਦਿਆ, ਪਾਣੀ, ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਲਾਘਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। 2015 ਦੇ ਅਖੀਰ ਅਤੇ 2016 ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਜਵਾਹਰਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਯਨੀਵਰਗਿਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਨੂੰਈਆ ਕੁਮਾਰ, ਉਮਰ ਖਾਲਿਦ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਡਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਨੂੰਈਆ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ’’ਉਸ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਹੈ।’’ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਗਏ ਕਨੂੰਈਆ ਕੁਮਾਰ ’ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਨੂੰਈਆ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ’ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ-ਧਰੋਹ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਤਹਿਤ ਮੁੱਕਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਅਤੇ ’ਆਪ’ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਰਾਜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਉਤੇ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਸੁਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਭਾਵ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੋਵੇਂ ਹਮਾਇਤੀ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ।

2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੇ ਕੇਜਰੀਵਾਲ ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੋਚਣ ਦੇ

ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲਿਆਂਦੀ। 2014 ਵਾਂਗ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ’ਆਪ’ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਤੋਂ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਅਗਸਤ 2019 ਵਿਚ ’ਆਪ’ ਨੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 370 ਨੂੰ ਮਨਸੂਖ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਦੋ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੋਟ ਪਾਈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੀ ਕਿ ’ਆਪ’ ਫੈਡਰਲਿਜ਼ਮ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਰਹੀ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ’ਆਪ’ ਵਿਚ ਆਸ ਕਾਇਮ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਸਲੇ ’ਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਵਿਰੁੱਧ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਪਰ ’ਆਪ’ ਬਦਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਦਲਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਚਿੰਨ੍ਹ ਉਦੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤੇ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਹੀਨ ਬਾਗ, ਚਾਂਦ ਬਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਵਾਂ ’ਤੇ ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਸੋਧ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਮੌਰਚਿਆਂ ਮੌਰਚਿਆਂ ਵੇਰਚੇ ਲਾਏ। ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਫੱਡੀ ਨਾਨੀਆਂ, ਦਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੌਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਦੇ। ਚਿੱਤਕ, ਲੇਖਕ, ਵਿਦਵਾਨ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਕਲਾਕਾਰ ਸ਼ਾਹੀਨ ਬਾਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਾਵਾਂ ’ਤੇ ਅੰਦੇਲਨ ਕਰ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਹਿੱਸਾ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸੀ, ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਪਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦੇਲਨਾਂ ਵਿਚੋਂ

ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਦਿੱਲੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਮਨਿਓਰਿਟੀਜ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ (Delhi Minorities Commission) ਐਕਟ 1999 ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਠਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਦਾਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ. ਜਫਰ-ਉਲ-ਇਸਲਾਮ ਖਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੌਛ ਅਤੇ ਅਨੱਸਤਾਸੀਆ ਗਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ 9 ਮਾਰਚ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਤਰ-ਪੂਰਬੀ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪਿੱਛੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀਂਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਿੱਛੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀਂਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਹੋਰ ਭਾਵ ਅਤੇ ਬਦਲਾਲਾਉਣ ਹੈ। ਮਹਿਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਹੁਆਂ ਸਫ਼ਰਾ ਜ਼ਰੂਰ, ਮੀਰਾ ਹੈਰਿਕ ਹੈਰਿਕ, ਦੇਵਾਂਗਨਾ ਕਾਲਿਤਾ, ਨਤਾਸ਼ਾ ਨਰਵਾਲ, ਗੁਲਫਿਸਾਂ ਫਾਤਿਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਡਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 1400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਡਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀ ਡੀਸੀਪੀ ਵੇਂਦ੍ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁਰਿਆ ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਇਹ ਦਿੱਲੀ

ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਆਪਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ ’ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਭਾਵ ਅਤੇ ਬਦਲਾਲਾਉਣ ਹੈ। ਮਹਿਲਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਹੁਆਂ ਸਫ਼ਰਾ ਜ਼ਰੂਰ, ਮੀਰਾ ਹੈਰਿਕ ਹੈਰਿਕ, ਦੇਵਾਂਗਨਾ ਕਾਲਿਤਾ, ਨਤਾਸ਼ਾ ਨਰਵਾਲ, ਗੁਲਫਿਸਾਂ ਫਾਤਿਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਡਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 1400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਡਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀ ਡੀਸੀਪੀ ਵੇਂਦ੍ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੁਰਿਆ ਕਪਿਲ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਸਵਰਾਜ਼ਬੀਰ

ਸਾਨੂੰ ਕਤਲ ਨਾ ਕਰੋ ਦੇਸਤੇ..

(ਸਫ਼ਾ 4 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਐਲਸਟੋਨੀਆ, ਪੁਡਰਨ ਜੀਵਾ, ਰਕਬਰਗੀਆ, ਬਾਟਲ ਬਰੁੱਸ ਤੇ ਹੋਰ ਪੌਂਦੇ ਲਗਾਈਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਘਰਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਹਿੜਿਆਂ ਨੂੰ ਟਹਿਕਦਾ-ਮਹਿਕਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਝੇਲੀਆ, ਆਸਟਰ, ਨਮੇਨੀਆ, ਫਲਾਕਸ, ਨਰਗਿਸ ਇਸਟਰਮੈਨ, ਕਾਰਨੇਸ਼ਨ, ਪਟੂਨੀਆ ਸਾਲਵੀਆ, ਪੈਜੀ, ਆਈਸ-ਫਲਾਲਰ, ਗੁਲਦੂਰੀ, ਬੋਗਨਵਿਲਿਆ, ਫੇਜੀ, ਵਾਲ-ਫਲਾਵਰ, ਸਵੀਟ ਪੀ, ਡਾਇਅਨਬਸ ਅਤੇ ਐਕਟਰਮੈਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਗਰ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਆਵੇ ਤਾਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਵਿਕਾਸ ਅਫਸਰ ਦੀ ਰਾਇ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬੁਟੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਿਹਤਮੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਨਰਸਰੀ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾਤੀ ਯਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਅੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕਿਣ ਨੂੰ ਸਵੇਂਛ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲ, ਢੂੰਘਾ, ਤੰਦਰਸਤ ਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਬਣਾਏ। ਭਾਰਤੀ ਚਿੱਤਰ ਅਚਾਰੀਆ ਓਸੇ ਰਜਨੀਸ਼ ਨੇ ਵੀ 'ਚੋਗਿਰਦੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ' ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕ ਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਵਿਨਾਸ ਅਤੇ ਵੱਧ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕੋਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਕਿ ਇਸ ਭੁਗੋਲਿਕ ਬਿਪਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਪ ਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਹੀ ਹੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਦੇ ਹਨ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਪਲੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਲਈ ਅਰਬੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸਬਦ 'ਕਦਰਤ' ਹੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। 'ਕਦਰਤ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਬੜਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਘੰਟੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਓ ਆਓ! ਆਪਣਾ ਸਾਰੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਲਈਏ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਦਾਬਹਾਰ ਹਰਿਆਵਲ ਲਈ ਰਚੀ ਬਾਣੀ 'ਚ 'ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੂਝ' ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪਸਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਮਲੀ ਕਦਮ ਵੀ ਚੁੱਕੀਏ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਨੂੰ ਹਰਿਆਵਲ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਗੰਦੀ ਆਬੋਹਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਈਏ।

ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ 'ਚ ਲਾਹਾਰ ਆਮ ਆਦਮੀ

(ਸਫ਼ਾ 5 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੀਆਂ ਭੱਠੀਆਂ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪੰਚ-ਸਰਪੰਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹਨ? ਕੀ ਉਥੋਂ ਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਕਿਹਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਸਕਤੀ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਅਣ-ਮਨੁੱਖੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਸਰਾਬ ਕਾਰਨ ਮਹ ਗਏ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਸਿਆਸੀ ਸਿਸਟਮ ਕਾਰਨ ਮਰ ਗਏ। ਕੀ ਕੋਈ ਪੰਚ-ਸਰਪੰਚ, ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੱਠੀਆਂ ਤੋਂ ਸਰਾਬ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਭੋਲੇ-ਭਾਲੇ ਆਮ ਲੋਕ ਇਸੇ ਸਰਾਬ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਵੱਟਾਂ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੇਸ਼ ਜਿਥੇ ਆਪਣੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ 73ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਂਦ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ-ਚੰਡੇ ਚਰਚੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਥੇ ਵਿਨਾਸ ਵੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਦ ਤਕ ਸਾਰਾ ਸਾਸਨ ਤੰਤਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਸ਼ਨ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੱਝਿਆ ਰਹੇਗਾ ਉਦੋਂ ਤਕ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਬੇਸ਼ਾਰਾ ਕਦੇ ਸਸਤੀ ਦਾਲ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਕਦੇ ਮੁਫਤ ਵਿਚ ਸਾਈਕਲ ਜਾਂ ਗੈਸ ਸਿਲੰਡਰ ਲੈਣ ਲਈ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਜਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤਕ ਸਿਰ ਝੁਕਾਅ ਕੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕ ਹਨ, 'ਪੀਪਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਨਹੀਂ' ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲੋਕ ਮਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸਰਾਬ ਦੇ ਠੋਕੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪਿਆਕੜ ਤਾਂ ਹਿੱਕ ਚੱਡੀ ਕਰ ਕੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਕਹਿਣਗੇ ਹੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਸਰਾਬ ਨਾ ਪੀਣ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲੇਗੀ? ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਵਿੱਡੀਬਨ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵੇਲੇ ਸਮੱਗਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇਂ ਤੋਂ ਵਾਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਵਿਸਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਪੁਰਾਣੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵੱਕਾਰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜਿੱਥੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਦਰਿਆ ਵਗਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਸਰਾਬ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਮਹਾ-ਦੌਰ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ

(ਸਫ਼ਾ 18 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੱਥ ਵੀ ਫਤਿਆ। ਨਕਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਚਲਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਸੱਜ਼ੀ ਕਮਾ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ, ਭਾਵ ਦਿਹਾਤੀਦਾਰ ਕਾਮੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਸੰਕਟ ਝੱਲਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਦਿਹਾਤੀਦਾਰ ਕਾਮਾਂ ਵਿਚ ਡੇਲੀ ਵੇਜ਼ਿਅਤ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੋਕ, ਹਾਕਰ, ਪਲੰਬਰ, ਕਾਰੀਗਰ, ਬੇਕਰੀ, ਡੇਅਰੀ, ਫਾਰਮਿੰਗ, ਆਂਦੇ ਰਿਕਸਾ, ਸਬਜ਼ੀ ਮਾਰਕੀਟ, ਸਾਪਿੰਗ ਮਾਲਾਂ, ਕੰਪਲੈਕਸਾਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ ਆਦਿ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਰਤੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਤਤਫ਼ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਰੁਲਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਭੁੱਖਮਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਂਥ ਫੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਨਕਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਕਦ ਰਾਸ਼ੀ ਦੇ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਿਬਤਾਂ ਬੋਡੀਆਂ ਕੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਆਰਬਿਕਤਾ ਦੇ ਰੁਕੇ ਹੋਏ ਪਹੀਏ ਨੂੰ ਹੁਣਣਾ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

ਅਰਬਿਕਤਾ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਕਦੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕਰਜ਼ੇ ਮੌਤਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਮੁਡਨਗੇ ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਰਾਹ ਪੱਧਰੇ ਹੋਣਗੇ।

ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਬੈਕ ਵੀ ਕਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਗੁਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗਾਰੀਂ-ਟੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰਜ਼ੇ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਣ? ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜਾਮਨ ਕੌਂਥੇਣੇ ਵਾਣੇ? ਲਗਪਗ 84 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਧਾਰ ਫੜ ਕੇ ਟਿੱਡ ਭਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਨ। ਸਥਿਤੀ ਮੰਗ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਮਨਰੋਗਾ ਕੁਝ ਕਿਰਤੀਆਂ ਲਈ ਆਸ ਦੀ ਕਿਰਨ ਬਣੀ।

ਇੱਥੇ ਵੀ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਦਿਹਾਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਕੱਲੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 'ਚ ਦੇਸ ਅੰਦਰ 12 ਕਰੋੜ ਦੇ ਲਗਪਗ ਕਿਰਤੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਲਗਪਗ 2 ਕਰੋੜ ਕਿਰਤੀ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਵਾਪਸ ਕੰਮ 'ਤੇ ਪਰਤੇ ਹਨ। ਦਸ ਕਰੋੜ ਹਾਲੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾ ਦੌਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦਾਨਗੜੀਆ ਪਰਿਵਾਰ ਪਨੀਲਾ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅੰਕੁਸ਼ ਗਰਗ ਡਿਪਟੀ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਜਰਨਲ (ਆਡਿਟ) ਰੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜੀ ਨਿਯੁਕਤ

ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਰੰਜਾਬ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਛਿੱਲੋਂ ਅਤੇ ਐਮਐਲਏ ਮੀਤ ਹੋਏ ਨੇ ਕੀਤਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਧੋਨੇਲਾ ਮੰਡੀ, (ਸੰਜੀਵ ਗਰਗ ਕਾਲੀ)- ਸਥਾਨਿਕ ਮੰਡੀ ਦੇ ਮਸਹੂਰ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਤੇ ਮਹਿਰੂਮ ਧੋਨੇਲਾ ਮੰਡੀ ਦੇ ਮਸਹੂਰ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਤੇ ਮਹਿਰੂਮ ਧੋਨ

A conversation about keeping the family safe

“ I was talking with my mom last week about the importance of wearing face masks to protect others and ourselves from COVID-19. She reminded me that many Asian Americans learned to wear face masks after the SARS outbreak and see it as a life-saving measure that helps slow the spread.

“What’s much less known is how to prepare ourselves and our families for new disasters — earthquakes, wildfires, floods, even a new pandemic. Many in our communities are too scared to talk about this, fearing we’ll tempt fate or won’t be able to afford expensive measures.

Many feel we simply don’t have time to worry about what might happen in the future.

“But if there’s one thing we learned from COVID-19, it’s to expect the unpredictable. I shared with her five easy steps developed by Listos California, part of Governor Newsom’s Office of Emergency Preparedness. They’re free and easy to follow.”

- 1 Sign up for Cal Alerts on your cell phone — Listos California has a great app.
- 2 Make a list of emergency contacts and an evacuation plan.
- 3 Pack a bag of what you’ll need if you have to evacuate.
- 4 Create a stay box of supplies you’ll need if you have to stay at home.
- 5 Help your neighbors get ready.

“My mom was so relieved when I offered to help her do these steps. I told her they could save her life. I’m excited for us to work together on them.”

**Sign up for our disaster readiness
text message curriculum by texting
LISTOSCA to 72345.**

MISSION PEAK BROKERS, INC.

For the best possible price and highest profit, call a Business Professional.

As the **President of Mission Peak Brokers, Inc.** and also a **Commercial Real Estate Broker**, I offer you guidance that is based on extensive experience in Sales. Acquisition and Financing of Commercial Real Estate and the purchase of businesses.

Mission Peak Brokers, Inc. is a leading **Business Brokerage** firm based in the San Francisco Bay Area providing the services required for the sale and acquisition of main street retail business opportunities and commercial real estate as well as an all-inclusive assistance with the business and commercial loan process.

We are here to secure your objectives through a standard of aggressive diligence, measurable integrity and the highest standard of excellence **knowing our client's satisfactions is our ultimate goal.**

CALL A PROFESSIONAL AND GET THE BEST POSSIBLE PRICES AND HIGHEST PROFITS

I am a top rated Business and Commercial Real Estate broker with vast experience in Sales.

Acquisition and Financing of Commercial Real Estate.

**GET TOP
DOLLAR\$**

FOR YOUR COMMERCIAL PROPERTY

**CALL
TODAY
(510) 490-9705**

hrsidhu@gmail.com
www.missionpeakbrokers.com

**Harpreet "Harry" Sidhu, CBB
Broker/president**

BRE Lic #1433114
Broker Lic # 01792260

